

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

КАРАР

27.03.2024

с. Старое Дрожжаное

№ 142

2024 - 2028 елларга «Татарстан Республикасы Чүпрәле муниципаль районында яшъләр сәясәтен үстерү» муниципаль программасын раслау турында

Россия Федерациясе Бюджет кодексының 179 статьясы, Татарстан Республикасы Чүпрәле муниципаль районы Башкарма комитетының «Татарстан Республикасы Чүпрәле муниципаль районы муниципаль программаларын эшләү, гамәлгә ашыру һәм нәтижәләлеген бәяләү тәртибен һәм Татарстан Республикасы Чүпрәле муниципаль районы муниципаль программаларын эшләү һәм гамәлгә ашыру буенча методик тәкъдимнәрне раслау турында» 2015 елның 17 ноябрәндәге 453 номерлы карары нигезендә, Татарстан Республикасы Чүпрәле муниципаль районы Башкарма комитеты **КАРАР ИТӘ:**

1. 2024-2028 елларга «Татарстан Республикасы Чүпрәле муниципаль районында яшъләр сәясәтен үстерү» муниципаль программасын расларга.
2. Әлеге карар рәсми басылып чыгарга тиеш.
3. Әлеге карарның үтәлешен контрольдә тотуны Чүпрәле муниципаль районы Башкарма комитеты житәкчесенәң социаль мәсьәләләр буенча урынбасары А.Ф. Заляловка йөкләргә.

Башкарма комитет
Житәкчесе

Р.И. Мөхәммәтжанов

Татарстан Республикасы
 Чүпрәле муниципаль
 районы
 Башкарма комитетының
 2024 елның
 "27" мартында
 142 номерлы карары белән
 расланган

**2024-2028 ЕЛЛАРГА «ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ЧҮПРӘЛЕ
 МУНИЦИПАЛЬ РАЙОНЫНДА ЯШЬЛӘР СӘЯСӘТЕН ҮСТЕРҮ»
 МУНИЦИПАЛЬ ПРОГРАММАСЫ**

Муниципаль программаның исеме	2024 - 2028 елларга «Татарстан Республикасы Чүпрәле муниципаль районында яшьләр сәясәтен үстерү» муниципаль программасы (алга таба программа)
Муниципаль программа координаторы	ТР Чүпрәле муниципаль районы Башкарма комитетының яшьләр эшләре, спорт һәм туризм бүлеге
Программаның төп башкаручылары	<ul style="list-style-type: none"> – Татарстан Республикасы Чүпрәле муниципаль районы Башкарма комитеты; – Татарстан Республикасы Чүпрәле муниципаль районы Башкарма комитетының яшьләр эшләре, спорт һәм туризм бүлеге; – «Татарстан Республикасы Чүпрәле муниципаль районының «Созидание» яшәү урыны буенча яшьләр (яшүсмерләр) клубы» МБУ; – Татарстан Республикасы Чүпрәле муниципаль районының «ФОРПОСТ» жәмәгать тәртибен саклау буенча яшьләр формироваиеләре үзәге» МБУ; – «Татарстан Республикасы Чүпрәле муниципаль районы Башкарма комитетының мәгариф бүлеге» МКУ; – «Татарстан Республикасы Чүпрәле муниципаль районы Башкарма комитетының мәгариф бүлеге» МКУ; – Россия Эчке эшләр министрлығының Татарстан Республикасы Чүпрәле районы буенча бүлеге; – Чүпрәле муниципаль районында Татарстан Республикасы Сәламәтлек саклау министрлығының социаль яклау бүлеге; – «Чүпрәле үзәк район хастаханәсе» ДАССО, – Татарстан Республикасы Чүпрәле муниципаль районының «Спорт мәктәбе» МБО ДО; – «Чүпрәле тармак технологияләре техникумы» ДАҺБУ

	<ul style="list-style-type: none"> – Чүпрәле муниципаль районы авыл жирлекләренен жирле үзидарә органнары; – район предприятиеләре, учреждениеләре һәм оешмалары
Муниципаль программаның максатлары	Яшь буынның тормыш сыйфатын яхшырту өчен уңай шартлар тәмин итү, Чүпрәле муниципаль районы мәнфәгатьләрендә яшьләрнең потенциалын үстерү һәм гамәлгә ашыру
Муниципаль программаның бурычлары	<ul style="list-style-type: none"> – яшьләр сәясәтен инновацион һәм мәгълүмати тәмин итү, яшьләр белән эшләү буенча белгечләр әзерләү һәм янадан әзерләү системасын булдыру; – яшәү урыны буенча эшне оештыру, яшь буынның һәрьяклап ял итүен һәм мәшгульлеген тәмин итүне оештыру; – балалар һәм яшьләр белән эшләү учреждениеләре инфраструктурасын киңәйтү; – укучы һәм студентлар яшьләренен хезмәт активлыгының нәтижәле модельләрен үстерү өчен шартлар тудыру, шул исәптән икенчел мәшгульлек системасы һәм студентлар хезмәт отрядлары аша, яшь буынның инновацион потенциалын һәм эшкуарлык активлыгын үстерү; – яшьләрнең мәшгульлеген тәмин итү, сезонлы һәм вакытлы эшләр бирү, яшьләр һәм балигъ булмаганнар өчен эш урыннары булдыру юлы белән эшсезлек дәрәжәсен киметү; – яшьләр арасында социаль тискәре күренешләрен профилактикалауның нәтижәле системасын гамәлгә ашыру; – дәүләтнең аерым кайгыртуына мохтаж балалар һәм яшьләргә ярдәм итү; – яшьләрнең ирекле эшчәнлектә катнашуы, ирекле ярдәмнең оештырылган рәвешләренә ярдәм итү өчен шартлар тудыру; – яшьләр ижтимагый оешмалары, хәрәкәтләр өчен, яшьләрнең лидерлык сыйфатларын үстерү һәм яшьләр һәм яшьләр ижтимагый оешмалары тарафыннан башлап жиберелгән социаль әһәмиятле проектларга ярдәм итү өчен шартлар тудыру; – сәләтле балаларны һәм яшьләренә эзләү, аларга ярдәм итү, аларның интеллектуаль һәм ижади потенциалын үстерү өчен шартлар тудыру;

	<ul style="list-style-type: none"> – балалар һәм яшүсмерләрнең һәрьяклап ял итүен, сәламәтләнүен, жәйге һәм каникул мәшгульлеген оештыру өчен шартлар тудыру; – яшьләр арасында экстремизмны профилактикалау, милли мәдәни кыйммәтләрне пропагандалау; – гаилә институтын ныгыту; – яшь буынның ижтимагый-сәяси активлыгын һәм гражданлык компетентлыгын формалаштыру; – балалар һәм яшүсмерләрне социализацияләү, аларны хокукый яклау, үз-үзеңне белдерү, шәхес формалаштыру өчен уңай шартлар тудыру
Программаны эшләү өчен нигезләр	<ol style="list-style-type: none"> 1. «Россия Федерациясендә яшьләр сәясәте турында» 2020 елның 30 декабрәндәге 489-ФЗ номерлы Федераль закон; 2. Россия Федерациясе Президентының «Россия Федерациясе субъектларының югары вазыйфаи затлары (хакимиятнең югары башкарма органнары житәкчеләре) эшчәнлегенә һәм Россия Федерациясе субъектларының башкарма хакимият органнары эшчәнлегенә нәтижәлелеген бәяләү турында» 2021 елның 04 февралендәге 68нче Указы; 3. Россия Федерациясе Президентының «Россиянең традицион рухи-әхлакый кыйммәтләрен саклау һәм ныгыту буенча дәүләт сәясәте нигезләрен раслау турында» 2022 елның 09 ноябрәндәге 809 номерлы Указы; 4. «Мәгариф» милли проектының «Социаль активлык» федераль проекты; 5. «Татарстан Республикасында яшьләр сәясәте турында» 1993 елның 19 октябрәндәге 1983-ХII номерлы Татарстан Республикасы Законы (05.05.2021 номерлы Татарстан Республикасы законы редакциясендә) 6. Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2019 елның 05 мартындагы 158 номерлы карары белән расланган «2019-2025 елларга Татарстан Республикасында яшьләр сәясәтен үстерү» дәүләт программасы
Ярдәмче программалар исемлеге	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ярдәмче программа-1 «2024-2028 елларга Татарстан Республикасы Чүпрәле муниципаль районының авыл яшьләре»; 2. Ярдәмче программа-2 «2024-2028 елларга Чүпрәле муниципаль районы яшьләрен эшкә урнаштыруга ярдәм итү»;

	<p>3. Ярдэмче программа-3 «2024-2028 елларга Чүпрэле муниципаль районының сэләтле һәм ижади (талантлы) яшьләренә ярдәм итү һәм үстерү»;</p> <p>4. Ярдэмче программа-4 «2024-2028 елларга Чүпрэле муниципаль районында дәүләтнең аерым кайгыртуына мохтаж балаларга һәм яшьләргә ярдәм»;</p> <p>5. Ярдэмче программа-5 «2024-2028 елларга Чүпрэле муниципаль районының эшләүче яшьләренә ярдәм»;</p> <p>6. Ярдэмче программа-6 «2024-2028 елларга Чүпрэле муниципаль районында ихтыярий ярдәмне (волонтерлыкны) үстерү»;</p> <p>7. Ярдэмче программа-7 «2024-2028 елларга Чүпрэле муниципаль районы балаларын һәм яшьләрен патриотик тәрбияләү»</p>
Муниципаль программаның максатчан күрсәткечләре исемлегенә	<ul style="list-style-type: none"> – яшьләр арасында хокук бозуларны профилактикалауга юнәлдерелгән мәдәни-ял итү чараларында һәм чараларында катнашучы яшьләр саны; – яшьләргә гражданлык һәм патриотик тәрбияләүгә юнәлдерелгән чараларда катнашучы яшьләр саны; – яшьләргә ижтимагый-сәяси активлыгын арттыруга юнәлдерелгән чараларда катнашучы яшьләр саны; – ижади һәм интеллектуаль юнәлештәге чараларда катнашучы яшьләр саны; – сәламәт яшәү рәвешенә юнәлдерелгән чараларда катнашучы яшьләр саны; – яшүсмерләр-яшьләр ял итү майданчыклары эшчәнлегенә җәлеп ителгән яшьләр саны; – яшүсмерләр-яшьләр клублары эшчәнлегенә җәлеп ителгән яшьләр саны; – эшкә урнашкан яшьләр саны; – яшьләргә профилактик эш белән җәлеп итүчеләр саны
Муниципаль программаны гамәлгә ашыру этаплары һәм сроклары	2024-2028 еллар
Муниципаль программаның бюджет ассигнованиеләре күләме	<p>Программаны финанс белән тәмин итү Чүпрэле муниципаль районы бюджетыннан каралган.</p> <p>Чүпрэле муниципаль районы бюджеты акчаларыннан Программаны финанслауның гомуми күләме: 4 355 000 сум</p> <p>шул исәптән гамәлгә ашыру еллары буенча:</p>

	<p>2024 ел - 871 000 сум; 2025 ел - 871 000 сум; 2026 ел - 871 000 сум; 2027 ел - 871 000 сум; 2028 ел - 871 000 сум;</p> <p>Программаны финанслау күләмнәре фаразлау характерында һәм Чүпрәле муниципаль районының жирле бюджеты проекты тиешле елга һәм план чорына формалаштырганда ел саен төгәлләштерелергә тиеш.</p>
Муниципаль программаның үтәлешен контрольдә тоту	Чүпрәле муниципаль районы Башкарма комитеты
Программаны гамәлгә ашыруның көтелгән ахыргы нәтижеләре	<p>Программа чараларын гамәлгә ашыру 2028 ел ахырына түбәндәге нәтижеләргә ирешергә мөмкинлек бирәчәк:</p> <ul style="list-style-type: none"> – үсеш программаларында катнашучы авыл яшьләренең чагыштырма авырлыгы арту (база елы белән чагыштырганда 15% ка арту); – яшьләр сәясәте учреждениеләрендә шөгыйльәнүче яшүсмерләр һәм яшьләр саны арту (база елы белән чагыштырганда 15% ка арту); – талантлы яшьләргә, яшьләрнең социаль әһәмиятле инициативаларына ярдәм итүгә юнәлдерелгән чараларда катнашучы яшь гражданнарның өлешен арттыру (база елы белән чагыштырганда 10% ка арту); – граждан-патриотик, рухи-әхлакый тәрбия буенча чараларда катнашучы яшь гражданнарның өлешен арттыру (база елы белән чагыштырганда 15 %ка арттыру); – ирекле (волонтерлык) эшчәнлегә белән шөгыйльәнүче гражданнарның өлешен арттыру (база елы белән чагыштырганда 15% ка арту); – яшьләр белән эшләү турында мәгълүмат хәбәрләренең массакүләм мәгълүмат чараларында, шул исәптән Интернет челтәрендә дә, гомуми мәгълүмат хәбәрләренең 30% ка кадәр артуы; – дәүләтнең махсус кайгыртуына мохтаж яшүсмерләр һәм яшьләр өчен чараларны арттыру (база елы белән чагыштырганда 10% ка арту); – яшьләр арасында экстремизмны профилактикалау, милли мәдәни һәм гаилә кыйммәтләрен пропагандалау буенча чаралар санын арттыру (база елы белән чагыштырганда 10% ка арту)

1. Дәүләт яшьләр сәясәте өлкәсенә агымдагы торышын характеристикалау

Муниципаль районның тотрыклы үсешенә, аның гражданның иминлеген үстерүнең һәм ижтимагый мөнәсәбәтләргә камилләштерүнең мөһим факторы булып Нәтиҗәле яшьләр сәясәте тора, аны жирле үзидарә органнары эшчәнлегенә мөстәкыйль юнәлеш буларак карарга кирәк, ул районның инновацион үсешенә кирәкле социаль шартларын формалаштыруны күздә тотып, ул Гражданлык җәмгыять институтлары, ижтимагый берләшмәләр һәм яшьләр оешмалары белән актив хезмәттәшлек нигезендә гамәлгә ашырыла.

Программа Россия Федерациясенә, Татарстан Республикасының гамәлдәге законнары, Чүпрәле муниципаль районының норматив-хокукый актлары нигезендә эшләнгән һәм балалар һәм яшьләр белән эшләү чараларын оештыруга һәм гамәлгә ашыруга, балаларны һәм яшьләргә тәрбияләү, социаль аякка бастыру һәм үз-үзләрен тормышка ашыру өчен шартлар тудыруга һәм тәэмин итүгә, яшьләр сәясәте учреждениеләренә җәлеп итүчәнлеген арттыруга юнәлдерелгән.

Муниципаль программа чаралары Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2016 елның 4 февралендәге 63 номерлы карары белән расланган «2030 елга кадәр Татарстан Республикасы дәүләт яшьләр сәясәте Стратегиясе» бурычларына ирешүгә юнәлдерелгән. Программа чаралары Россия Федерациясе Президентының 2012 елның 19 декабрендәге 1666 номерлы Указы белән расланган 2025 елга кадәр Россия Федерациясе дәүләт милли сәясәт стратегиясен гамәлгә ашыруга юнәлдерелгән, Россия Федерациясе Президентының 2018 елның 06 декабрендәге 703 номерлы Указы нигезендә үзгәрешләр белән, Россия Федерациясендә экстремизмга каршы торучу стратегиясе бурычлары нигезендә 2025 елга кадәр актуальләштерелгән, ул Россия Федерациясе Президентының «Россия Федерациясендә экстремизмга каршы торучу стратегиясен раслау турында» 2020 елның 29 маендагы 344 номерлы Указы белән расланган.

Программа чаралары планы белән «2024 елга кадәр чорга Россия Федерациясе үсешенә милли максатлары һәм стратегик бурычлары турында» Россия Федерациясе Президентының 2018 елның 7 маендагы 204 номерлы Указын, Россия Федерациясе Хөкүмәтенә 2018 елның 31 октябрендәге 1288 номерлы «Россия Федерациясе Хөкүмәтендә проект эшчәнлеген оештыру турында» карарын, аерым алганда, «Мәгариф» милли проектының «Социаль активлык» федераль проекты, Россия Федерациясе Хөкүмәтенә «Татарстан Республикасы Хөкүмәтендә проект эшчәнлеген оештыру турында» 2019 елның 20 июнендәге 504 номерлы карарын, Татарстан Республикасында дәүләт яшьләр сәясәтенә өстенлекле юнәлешләргә комплексында гамәлгә ашыру чаралары каралган.

Яшьләр сәясәтенә өстенлекле юнәлеш - яшьләрнең социаль, ижади һәм һөнәри мөмкинлекләрен тормышка ашыру өчен мөмкинлекләр тудыру. Миссияне гамәлгә ашыру буенча эшнең төп принцибы яшьләрсез яшьләр өчен бернәрсә дә түгел. Төп чакырулардан чыгып, Татарстан Республикасында дәүләт

яшьләр сәясәтенең өстенлекле юнәлешләрен гамәлгә ашыруда төп максатчан жайланмалар билгеләнде:

- эффективлык һәм ихтыяж;
- яшьләрнең үз-үзләрен тормышка ашыру мохите;
- коммуникацияләрнең яңа форматы.

Яшьләр эшләре, спорт һәм туризм бүлеге яшьләр сәясәтен формалаштыру һәм гамәлгә ашыруның төп координаторы булып тора, аның эшчәнлегенең төп юнәлешләренә түбәндәгеләр керә:

- яшьләр сәясәте инфраструктурасын үстерү;
- яшьләрне социаль яклау;
- яшьләрне хәрби-патриотик тәрбияләү;
- балалар һәм яшүсмерләрнең девиант тәртибен профилактикалау;
- яшь гаиләләргә ярдәм;
- талантлы яшьләрне, яшьләр инициативаларын эзләү һәм аларга ярдәм итү;
- яшүсмерләр һәм яшьләрнең ялын һәм ялын оештыру.

Чүпрәле муниципаль районының яшьләр инфраструктурасы яшьләр эшләре, спорт һәм туризм бүлеге буйсынуындагы өч учреждение тарафыннан тәкъдим ителде: МБУ «Созидание» яшәү урыны буенча яшьләр (яшүсмерләр) клубы, МБУ «Форпост» МФООП, «Чайка» савыктыру-ял итү лагере» МАУ.

Яшьләр эшләре, спорт һәм туризм бүлеге үз эшчәнлегендә районның потенциалын булдыру буенча мөһим юнәлешләренә зур спектрын тормышка ашыра, беренче чиратта, яшь буынга мәдәни, әхлакый кыйммәтләр бирү, гражданлык позициясен тәрбияләү, күпкырлы интеллектуаль үсеш өчен шартлар тудыру юлы белән.

Талантлы яшьләр белән эшләү һәртөрле өлкәләргә үз эченә ала: фундаменталь һәм гамәли фәндән алып ижәтка кадәр, патриотик тәрбиядән алып ихтыярий эшчәнлеккә кадәр, жанатарлар мәдәниятеннән алып яңа спорт төрләрен үстерүгә кадәр.

Яшүсмерләрнең һәм яшьләрнең югары гражданлык активлыгы патриотик эшне оештыру: ветераннар, геройлар һәм тарихчыларның иң яхшы белгечләре катнашында истәлекле даталар, семинарлар һәм конференцияләр хөрмәтенә митинглар үткөрү.

Хәзерге яшьләр даими рәвештә Интернеттан файдалана, аны төп мәгълүмат чыганагы һәм аралашуның төп чарасы буларак карый. Шуңа бәйле рәвештә социаль челтәрләрдә эш активлашты, материаллар бирү ысуллары һәм рәвешләре үзгәрә (кыска контентны урнаштыру һәм чарага интерактив рәвештә жәлеп итү, аны фактик үткөрүгә кадәр генә түгел). Яшьләр эшләре, спорт һәм туризм бүлеге социаль челтәрләрдә вакыйгаларны анонслау, яшьләр белән хезмәттәшлек итү, аны актив жәмәгать тормышына жәлеп итү өчен коммуникацияләр төзи. Халыкның шәхси потенциалын формалаштыру буенча мөһим юнәлешләр эшләнә, беренче чиратта, яшь буынга мәдәни, әхлакый кыйммәтләрне тәрбияләү, гражданлык позициясен тәрбияләү, күпкырлы интеллектуаль үсеш өчен шартлар тудыру исәбенә. Программа бу очракта

яшьләрне камилләштерү, тәрбияләү һәм үз-үзләрен тормышка ашыру зарурлыгы белән бәйле проблемаларны хәл итүгә нәтижәле ярдәм итәчәк.

Әмма Чүпрәле муниципаль районында әлеге өлкәдә кайбер проблемалар да бар, алар арасында түбәндәгеләрне аерып күрсәтергә мөмкин:

- 1) яшьләр сәясәте инфраструктурасының үсеш дәрәжәсе хәзерге жәмгыять таләпләреннән артта калу;
- 2) югары уку йортларында белем алу өчен талантлы яшьләрнең китүе һәм, нәтижә буларак, югары квалификацияле кадрлар санының кимүе;
- 3) киләчәккә килүче яшьләрнең районның социаль тормышына интеграцияләү һәм аны яңа шартларга яраклаштыру проблемалары;
- 4) яшьләр сәясәте объектлары житмәү.

2. Программаны гамәлгә ашыруның максаты, бурычлары, вакыты һәм этаплары

Программаны гамәлгә ашыруның төп максаты булып:

- яшь буынның тормыш сыйфатын яхшырту өчен оптималь шартлар тудыру, Чүпрәле муниципаль районы мәнфәгатьләрендә яшьләрнең потенциалын үстерү һәм тормышка ашыру.

Максатка ирешү өчен берничә төп мәсьәләне хәл итәргә кирәк:

- яшьләр сәясәтен инновацион һәм мәгълүмати тәэмин итү, яшьләр белән эшләү буенча белгечләрне әзерләү һәм яңадан әзерләү системасын булдыру;
- яшәү урыны буенча эшне оештыру, яшь буынның һәрьяклап ялын оештыру һәм мәшгульлеген тәэмин итү;
- балалар һәм яшьләр белән эшләү учреждениеләре инфраструктурасын киңәйтү;
- укучы һәм студент яшьләрнең Хезмәт активлыгының нәтижәле модельләрен үстерү өчен шартлар тудыру, шул исәптән икенчел мәшгульлек системасы һәм студент хезмәт отрядлары аша, яшь буынның инновацион потенциалын һәм эшкуарлык активлыгын үстерү;
- яшьләрнең мәшгульлеген тәэмин итү, сезонлы һәм вакытлыча эш бирү, яшьләр һәм балигъ булмаганнар өчен эш урыннары булдыру юлы белән эшсезлек дәрәжәсен киметү;
- яшьләр арасында социаль тискәре күренешләрне профилактикалауның нәтижәле системасын гамәлгә ашыру;
- дөүләтнең аерым кайгыртуына мохтаж балалар һәм яшьләргә ярдәм итү;
- яшьләрнең ирекле эшчәнлектә катнашуы, оешкан иреклелек рәвешләренә ярдәм итү өчен шартлар тудыру;
- яшьләр ижтимагый оешмалары, хәрәкәтләр өчен, яшьләрнең лидерлык сыйфатларын үстерү һәм яшьләр һәм яшьләр ижтимагый оешмалары инициативасы белән чыккан социаль әһәмиятле проектларга ярдәм итү өчен шартлар тудыру;
- сәләтле балаларны һәм яшьләрне эзләү, аларга ярдәм итү, аларның интеллектуаль һәм ижади потенциалын үстерү өчен шартлар тудыру;
- балаларны һәм яшүсмерләрне һәрьяклап ял итүне, сәламәтләндерүне, жәйге һәм каникуллар белән тәэмин итүне оештыру өчен шартлар тудыру;

- яшьләр арасында экстремизмны кисәтү, милли мәдәни кыйммәтләрне пропагандалау;
- гаилә институтын ныгыту;
- яшь буынның ижтимагый-сәяси активлыгын һәм гражданлык компетентлыгын формалаштыру;
- балалар һәм яшүсмерләрне социализацияләү, аларны хокукый яклау, Үз-үзеңне белдерү, шәхес формалаштыру өчен уңай шартлар тудыру.

Программаны гамәлгә ашыру 2024-2028 елларда гамәлгә ашыру күздә тотыла.

3. Программаны ресурс белән тәмин итүне нигезләү финанс тәмин итү гамәлгә ашыру

Муниципаль программа Чүпрәле муниципаль районы бюджеты акчаларын куллануны күздә тотта.

Чүпрәле муниципаль районы бюджеты акчаларынан Программаны финанслауның гомуми күләме: 4 355 000 сум.

шул исәптән гамәлгә ашыру еллары буенча:

2024 ел - 871 000 сум;

2025 ел - 871 000 сум;

2026 ел - 871 000 сум;

2027 ел - 871 000 сум;

2028 ел - 871 000 сум.

Программаны финанслау күләмнәре фаразлау характерында һәм Чүпрәле муниципаль районының жирле бюджеты проекты тиешле елга һәм план чорына формалаштырғанда ел саен төгәлләштерелергә тиеш.

4. Программаны гамәлгә ашыру механизмы

Программаны гамәлгә ашыру өчен Яшьләр эшләре, спорт һәм туризм бүлеге җаваплы, ул максатчан индикаторларны мониторинглы. Программаны гамәлгә ашыруда яшьләр эшләре, спорт һәм туризм бүлегенә барлык ведомство карамагындагы учреждениеләре катнаша.

Программаны гамәлгә ашыру механизмы «дәүләт һәм муниципаль ихтыяжларны тәмин итү өчен товарлар, эшләр, хезмәтләр сатып алу өлкәсендә контракт системасы турында» 2013 елның 5 апрелендәге 44-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә дәүләт ихтыяжларын тәмин итү өчен товарлар, эшләр, хезмәтләр сатып алуны күздә тотта.

Программаның агымдагы идарәсен Татарстан Республикасы Чүпрәле муниципаль районы Башкарма комитетының яшьләр эшләре, спорт һәм туризм бүлеге Программаның координаторы гамәлгә ашыра:

- муниципаль программаны эшләүне, аның Программаның аерым чараларын башка башкаручылар белән килештерелүен тәмин итә;
- программаның структурасын һәм программаның аерым чараларын башкаручыларның исемлеген формалаштыра;
- Программа чараларын үтәү өчен җаваплы муниципаль заказчылар тәкъдимнәре нигезендә Программаны гамәлгә ашыру чаралары күләме һәм чыганакалары буенча тәкъдимнәр әзерли;

- Программаның аерым чараларының хисапларын, башка башкаручыларын мониторинглауны һәм анализлауны гамәлгә ашыра;
- программаның нәтижәлелеген бәяли;
- программаны гамәлгә ашыру барышы турында еллык хисап әзерли;
- программаның максатларын һәм бурычларын яктыртуга юнәлдерелгән мәгълүмати һәм аңлату эшен оештыра;
- Программаны гамәлгә ашыру барышы һәм ирешелгән нәтижәләр турында мәгълүматны «Интернет» чөлтәрендәгә рәсми сайтта урнаштыра;
- Программаның бюджет акчаларын максатчан һәм нәтижәле файдаланган өчен җаваплы була;
- программада билгеләнгән башка вәкаләтләрне гамәлгә ашыра.

Программаны гамәлгә ашыруда Татарстан Республикасы Чүпрәле муниципаль районы Башкарма комитетының яшьләр эшләре, спорт һәм туризм бүлеге ведомствосындагы муниципаль бюджет учреждениеләре катнаша, алар Программаның бюджет акчаларын максатчан һәм нәтижәле файдалану һәм хисап документларын вакытында тапшыру өчен җаваплы.

Программаны гамәлгә ашыру механизмы яшьләр сәясәте өлкәсендә хезмәтләр күрсәтүче муниципаль бюджет учреждениеләре эшчәнлеген бюджет сметаларын төзү, раслау һәм алып бару юлы белән тәмин итүне күздә тотта.

Программаны гамәлгә ашыруны Чүпрәле муниципаль районы башкарма комитеты тикшереп тора.

5. Программаны гамәлгә ашыру еллары буенча планлы күрсәткечләрне расшифровкалаган максатчан күрсәткечләр исемлеге

№ п/п	Критерийларның атамалары	Үлч әү бер.	2024 ел.	2025 ел.	2026 ел.	2027 ел.	2028 ел.
1.	Яшьләр арасында экстремистик эшчәнлекне профилактикалауга юнәлтелгән мәдәни-ял чараларында һәм чараларда катнашучы яшьләр саны	кеш е.	2000	2100	2200	2300	2400
2.	Яшьләрне гражданлык һәм патриотик тәрбияләүгә юнәлдерелгән чараларда катнашучы яшьләр саны	кеш е.	1500	1550	1600	1650	1700
3.	Ирекле эшчәнлекне арттыруга юнәлдерелгән чараларда катнашучы яшьләр саны	кеш е.	600	650	700	750	800
4.	Ижади һәм интеллектуаль юнәлештәге чараларда катнашучы яшьләр саны	кеш е.	1800	1850	1900	1950	2000

5.	Сәламәт яшәү рәвешенә юнәлдерелгән чараларда катнашучы яшьләр саны	кеш е.	2000	2150	2200	2250	2300
6.	Яшүсмерләр-яшьләр клублары эшчәнлегенә жәлеп ителгән яшьләр саны	кеш е.	200	250	270	300	350
7.	Эшкә урнашкан яшьләр саны;	кеш е.	100	110	120	125	130
8.	Профилактик эш белән мәшгуль яшьләр саны	кеш е.	1300	1350	1400	1450	1500

Программа чараларын гамәлгә ашыруны бәяләү, хисап елы нәтижеләре буенча, максатчан күрсәткечләрнең фактта ирешелгән күрсәткечләрен чагыштырып карау принцибына нигезләнеп, Программаның координаторы тарафыннан башкарыла.

6. Программаны гамәлгә ашыруның социаль-икътисады нәтижелелеген бәяләү

Программаны гамәлгә ашырганда һәм анда куелган максатларга ирешү өчен мөмкин булган социаль, Финанс-икътисади һәм административ куркынычларны исәпкә алырга кирәк. Программаны уңышлы гамәлгә ашыруның мөһим шартлары күрсәтелгән куркынычларны минимальләштерү, билгеләнгән гамәлләрне башкаруны нәтижәле мониторинглау, өстенлекле юнәлешләрне һәм максатчан күрсәткечләрне үзгәртү буенча оператив чаралар күрү.

Программаны гамәлгә ашыру эффекты:

- яшьләр арасында жинаятьчелек, наркомания, алкоголизм, экстремизм кебек тискәре (ижтимагый куркыныч) күренешләрне кыскарту;
- яшьләрне социаль-икътисады, ижтимагый-сәяси һәм мәдәни үсеш процессларына кертүнең нәтижәле механизмнары барлыкка килү;
- яшьләрнең ялы һәм ижаты өлкәсендә нәтижәле эш төзү;
- яшьләр белән эшләрчә оешмаларның эшчәнлеген координацияләү;
- яшьләр сәясәте өлкәсендә хезмәтләрнең сыйфатын һәм төрлелеген арттыру;
- ижади үсешенә ярдәм итү максатыннан сәләтле яшьләр вәкилләрен ачыклау;
- югары сәнгать-ижат дәрәжәсендә зур район массакүләм чараларын үткәрү;
- яшьләрнең патриотик, сәяси һәм гражданлык активлыгы һәм житлеккәнлеген дәрәжәсен күтәрү;
- яшьләрнең хезмәт, эшкуарлык, ижади активлыгын арттыру;
- социаль әһәмиятле программаларда һәм проектларда эшләрчә яшьләр санын арттыру;
- яшьләрнең үз-үзен оештыру һәм үзидарә дәрәжәсен күтәрү.

7. Программаның төп чараларын башкаручылар

№ п/п	Чараның эчтәлеге	Башкару вакыты	Башкаручыла р	Финансла у чыганакл ары
1.	Яшьләр арасында тискәре күренешләрне профилактикалауның төп ысулларының берсе булган заманча яшьләр юнәлешләр, «урам» мәдәниятен үстерү юлы белән сәламәт яшәү рәвешен пропагандалау	2024-2028 еллар	ОДМСиТ	Жирле бюджет
2.	Балалар һәм яшьләр өчен яшәү урыны буенча нәтижеләрәк эш оештыру максатыннан социоклуб системасын формалаштыру һәм үстерү. Ял итү майданчыкларында эшне оештыру. Яшьләр һәм гаилә ялы системасын үстерү һәм аларга ярдәм итү. Жәйге ял программасын оештыру	2024-2028 еллар	ОДМСиТ	Жирле бюджет
3.	Яшьләрне хәрби-патриотик тәрбияләү, яшьләрнең гражданлык һәм әхлакый формалашуы	2024-2028 еллар	ОДМСиТ	Жирле бюджет
4.	Яшьләр ижтимагый оешмалары, берләшмәләре һәм төркемнәре белән эшне оештыруда социаль-икътисади проблемаларны хәл итүгә ярдәм итү. Яшьләрне жәмгыятьнең социаль тормышына жәлеп итүгә юнәлдерелгән яшьләрнең ирекле инициативаларына ярдәм күрсәтү һәм аларны үстерү.	2024-2028 еллар	ОДМСиТ	Жирле бюджет
5.	Яшь гражданнарның ижади һәм интеллектуаль үсеше, яшьләрнең ижтимагый инициативаларына ярдәм итү һәм үстерү. Мәктәп һәм студентлар үзидарәсе системасын үстерү	2024-2028 еллар	ОДМСиТ	Жирле бюджет
6.	Яшьләргә рухи-әхлакый тәрбия бирү. Яшьләр арасында хокук бозуларны һәм караучысызлыкны профилактикалау	2024-2028 еллар	ОДМСиТ	Жирле бюджет
7.	Район предприятиеләрендә һәм оешмаларында яшьләр хәрәкәтен үстерү	2024-2028 еллар	ОДМСиТ	Жирле бюджет
8.	Социаль, ижади, инициативаларга ярдәм итү, авыл яшьләренең гражданлык активлыгын арттыру. Авылда талантлы яшь лидерларны ачыклау, яшьләрне үз Ватанының социаль-икътисади проблемаларын хәл итүгә жәлеп итү	2024-2028 еллар	ОДМСиТ	Жирле бюджет

Ярдәмче программа-1
«2024-2028 елларга Татарстан Республикасы Чүпрәле муниципаль районының авыл яшьләре»

Ярдәмче программаның паспорты-1

1-ярдәмче программаның исеме	«2024-2028 елларга Чүпрәле муниципаль районының авыл яшьләре» (алга таба – Ярдәмче программа-1) муниципаль ярдәмче программасы.
Ярдәмче программаны-1 эшләү өчен нигезләр	<ol style="list-style-type: none"> 1. Россия Федерациясе Хөкүмәтенең «2025 елга кадәр чорга Россия Федерациясе дәүләт яшьләр сәясәте нигезләрен раслау турында» 2014 елның 29 ноябрәндәге 2403-р номерлы күрсәтмәсе; 2. Россия Федерациясе хөкүмәтенең «2025 елга кадәр чорга Россия Федерациясендә тәрбияне үстерү стратегиясен раслау турында» 2015 елның 29 маендагы 996-р номерлы күрсәтмәсе; 3. «2030 елга кадәр Татарстан Республикасында дәүләт яшьләр сәясәте стратегиясен раслау турында» 2016 елның 04 февралендәге 63 номерлы Татарстан Республикасы Министрлар Кабинеты карары
ярдәмче программа-1 координаторы	Татарстан Республикасы Чүпрәле муниципаль районы Башкарма комитетының яшьләр эшләре, спорт һәм туризм бүлеге; МБУ «Созидание» яшәү урыны буенча яшьләр (яшүсмерләр) клубы
Ярдәмче программа-1	Татарстан Республикасы Чүпрәле муниципаль районы Башкарма комитетының яшьләр эшләре, спорт һәм туризм бүлеге
Ярдәмче программаның-1 жаваплы башкаручысы	Татарстан Республикасы Чүпрәле муниципаль районы Башкарма комитетының яшьләр эшләре, спорт һәм туризм бүлеге
Ярдәмче программаның-1 максаты һәм бурычлары	<p>1 ярдәмче программаның максаты: Татарстан Республикасы Чүпрәле муниципаль районының авыл яшьләренең социаль һәм икътисадый активлыгын арттыру өчен шартлар тудыру.</p> <p>Программаның бурычлары:</p> <ul style="list-style-type: none"> – авыл яшьләрен мәгълүмат белән тәэмин итү системасын булдыру; – авыл яшьләренең социаль активлыгын арттыру өчен шартлар тудыру; – авыл яшьләренең икътисади активлыгын арттыру өчен шартлар тудыру; – авыл яшьләренең ижади потенциалын гамәлгә ашыру өчен шартлар тудыру;

	<ul style="list-style-type: none"> – авыл жирлегендә яшәүче яшьләрне районның ижтимагый тормышына жәлеп итү өчен шартлар тудыру; – яшьләр ижтимагый оешмаларын һәм хәрәкәтләрен үстерүдә ярдәм итү; – яшьләр сәясәте өлкәсендә кадрлар резервы формалаштыру. 						
Ярдәмче программаны-1 гамәлгә ашыру вакыты һәм этаплары	2024-2028 еллар						
Ярдәмче программаны-1 финанслау күләме һәм чыганаclarы	Финанслау чыганаclarы	1-ярдәмче программаны гамәлгә ашыру еллары					Барлығы
		2024 (сум)	2025 (сум)	2026 (сум)	2027 (сум)	2028 (сум)	(сум)
	Муниципаль бюджет	251 000	251000	251000	251000	251000	1255000
	Федераль бюджет	-	-	-	-	-	-
	Республика бюджеты	-	-	-	-	-	-
	Башка чыганаclar	-	-	-	-	-	-
	Барлығы	251 000	251000	251000	251000	251000	1255000
*2024-2028 елларга акчалар күләме фараз характерында, тиешле финанс елына һәм план чорына бюджет турында Татарстан Республикасы Чүпрәле муниципаль районы Советы карары белән билгеләнә.							
1-ярдәмче программаны гамәлгә ашыруның көтелгән нәтижәләре һәм нәтижәлелек күрсәткечләре	<p>1 ярдәмче программаны гамәлгә ашыру нәтижәсендә түбәндәгеләрне арттыру күздә тотыла:</p> <ul style="list-style-type: none"> – барлык консультацияләр төрләре (индивидуаль, электрон, телефон) белән колачланган авыл яшьләре саны; – авылны социаль үстерү программаларында катнашкан һәм социаль проектлауга өйрәнгән авыл яшьләренең өлеше; – бизнес-планлаштыру нигезләренә өйрәнгән авыл яшьләренең өлеше; – интеллектуаль-ижади чараларга жәлеп ителгән авыл яшьләренең чагыштырма авырлыгы; – районның яшьләр ижтимагый берләшмәләрендә катнашучылар; – Чүпрәле муниципаль районы составына керүче торак пунктларның яшь депутатлары өлеше 						
1-ярдәмче программаны гамәлгә ашыруны контрольдә	Татарстан Республикасы Чүпрәле муниципаль районы Башкарма комитеты						

тотуну оештыру системасы	
--------------------------	--

1. 1-ярдэмче программаны гамэлгэ ашыру өлкэсенең гомуми характеристикасы

2024 ел башына Чүпрэле муниципаль районында 20429 кеше яши. 01.01.2024 елга 14 яшьтән 35 яшькә кадәрге яшьләр саны 5242 кешегә житте.

Авыл яшьләре яңа идеяләр һәм программалар өчен ачык, муниципаль мәсьәләләрне хәл итүдә инициатива күрсәтергә әзер, дип әйтергә мөмкин.

1-ярдэмче программаны гамэлгэ ашыру кысаларында авыл яшьләре белән эшләүнең түбәндәге өстенлекле юнәлешләре билгеләнде: мәгълүмати тәмин итү системасын булдыру, социаль һәм икътисадый активлыкны арттыру өчен шартлар булдыру, яшьләрнең рухи, физик һәм ижади үсешенә ярдәм итү.

Авыл яшьләренең мәгълүмат һәм коммуникацияләр дөньясында активлығы соңгы 10 елда бик нык үзгәрде. Яшьләр арасында актив аралашу кырында китаплар, радио һәм газеталар кебек мәгълүмат каналлары кулланылмый диярлек. Төп мәгълүмат-ресурс каналы "Интернет" челтәре булды. Авыл яшьләренең мәгълүмати активлығын үстерүдә төп бурыч - мәгълүмати-аңлату ярдәме күрсәтү. Авыл яшьләренең социаль активлығын күтәрү шартларын булдыру бурычын гамэлгэ ашыру кысаларында тиешле чаралар үткәрелә, шул исәптән авыл яшьләренең слетлары һәм форумнары.

Авыл яшьләре хәзерге яшь буынның мөһим өлеше булып тора, аның проблемалары авылда аеруча ачык чагылган. Авыл жирлегенең яшьләр даирәсендә тормыш дәрәжәсенең гомуми кимүе, эшкә урнашу өчен шартлар булмау, мәдәни ихтияжларның үсеш алмавы аеруча кискен чагыла. Ә моның нәтижәсе - ижади хезмәт эшчәнлеген санга сукмау, жәмгыятьнең торышы өчен җаваплылыкны киметү. 1 нче ярдэмче программаны гамэлгэ ашыру нәтижәсендә социаль төркем буларак үз социаль хәлен ала башлады, ул ижтимагый эшчәнлеккә актив рәвештә кертелү һәм муниципаль мәсьәләләрне хәл итүдә инициативалар күрсәтү белән характерлана. 1-ярдэмче программаны гамэлгэ ашыру яшьләрнең шәһәрләргә миграциясен киметү һәм авыл жирлегә кысаларында хезмәт мәшгульлеген эзләүгә юнәлеш бирү өчен уңай шартлар тудыруга ярдәм итә.

Бүгенге көндә авыл яшьләре белән эшләү системасында сыйфатлы алгарыш ясалган инде, шуның аркасында яшьләр арасында күп кенә тырышлык һәм инициативалар ярдэмче программа-не гамэлгэ ашыру кысаларында гамэлгэ ашырылачак.

Югарыда баян ителгәннәр авыл яшьләренең тормыш сыйфатын яхшыртуга һәм тулы социаль-икътисадый нәтижәгә ирешүгә юнәлтелгән чаралар системасының актуальлеген күрсәтә.

Төрле өлкәләрдә районның социаль-икътисадый үсеше (мәгариф, сәламәтлек саклау, элемтә, транспорт һ.б.), авыл районнарында тормыш рәвешен модернизацияләү һәм эшчәнлекнең перспектив юнәлешләре нәтижәсендә аларның җәлеп итүчәнлеген арттыру нәкъ менә авыл жирлегендә үз киләчәген төзәргә теләгән авыл яшьләре өчен оптималь мөмкинлекләр тудырырга мөмкинлек бирәчәк.

2. 1-ярдәмче программаның төп максатлары һәм бурычлары, программа чаралары, көтелгән ахыргы нәтижәләр, 1-ярдәмче программаны гамәлгә ашыру вакыты

1-ярдәмче программаның максаты - Чүпрәле муниципаль районы авыл яшьләренең социаль һәм икътисади активлыгын арттыру.

Куелган максатка ирешү өчен түбәндәге 1-ярдәмче программа мәсьәләләрен хәл итү таләп ителә:

1. Авыл яшьләрен мәгълүмат белән тәэмин итү системасын булдыру.

Әлеге бурычны хәл итү чараларының нәтижәлелеге авыл яшьләренең барлык төр консультацияләренә (индивидуаль, электрон, телефон) колачлаган өлешенең авыл яшьләренең гомуми санына арту күрсәткече нигезендә бәяләнәчәк.

2. Авыл яшьләренең социаль активлыгын арттыру өчен шартлар тудыру.

Әлеге бурычны хәл итү чараларының нәтижәлелеге авыл яшьләренең авылны социаль үстерү программаларында катнашучы чагыштырма авырлыгын арттыру, социаль проектлаштыруга өйрәтү, авыл жирилегеннән социаль киеренкелек дәрәжәсен киметү күрсәткече нигезендә бәяләнәчәк.

3. Авыл яшьләренең икътисади активлыгын арттыру өчен шартлар тудыру.

Әлеге бурычны хәл итү чараларының нәтижәлелеге, бизнес-планлаштыру нигезләренә өйрәтелгән авыл яшьләрен колачлау күрсәткече нигезендә бәяләнәчәк, бизнесны планлаштыруга өйрәтү авыл яшьләренә грант нигезендә конкурсларда катнашу мөмкинлегенә бирәчәк.

4. Авыл яшьләренең ижади потенциалын гамәлгә ашыру өчен шартлар тудыру.

Әлеге бурычны хәл итү чараларының нәтижәлелеге, талантлы яшьләргә ярдәм күрсәтү өлкәсендә интеллектуаль-ижади чараларга һәм программаларга жәлеп ителгән авыл яшьләре өлешенең, яшьләрнең гомуми санының артуы кебек күрсәткеч нигезендә бәяләнәчәк.

5. Авыл жирендә яшәүче яшьләренә районның ижтимагый тормышына жәлеп итү өчен шартлар тудыру.

Әлеге бурычны хәл итү чараларының нәтижәлелеге районның яшьләр ижтимагый берләшмәләрендә, яшьләрнең гомуми санында авыл жирилегендә катнашучы яшь кешеләрнең өлеше арту күрсәткече нигезендә бәяләнәчәк.

6. Яшьләр ижтимагый оешмаларын һәм хәрәкәтләрен үстерүдә ярдәм итү.

Әлеге бурычны хәл итү чараларының нәтижәлелеге түбәндәге күрсәткечләр нигезендә бәяләнәчәк:

– башкарма хакимият органнары гамәлгә ашыра торган проектларда катнашкан яшьләрнең өлешен арттыру;

– Чүпрәле муниципаль районы Советы каршындагы Яшьләр парламенты эшчәнлегенә жәлеп ителгән 18 яшьтән 35 яшькә кадәрге авыл яшьләренең чагыштырма авырлыгы.

7. Яшьләр сәясәте өлкәсендә кадрлар резервы формалаштыру. Әлеге мәсьәләне хәл итү буенча чараларның нәтижәлелеге Чүпрәле муниципаль районы составына керүче жирилекләрдә яшь депутатларның өлешен арттыру күрсәткече нигезендә бәяләнәчәк.

1-ярдәмче программаны гамәлгә ашыру вакыты - 2024-2028 еллар.

3. 1-ярдәмче программаны финанслау күләме һәм чыганаclarы

1 нче ярдәмче программаны финанслауның төп чыганаclarы булып Чүпрәле муниципаль районы бюджеты акчалары тора. 1 нче ярдәмче программаны финанслау күләме фаразлау характерында һәм тиешле финанс елына һәм план чорына Чүпрәле муниципаль районы бюджеты проекты формалаштырганда ел саен төгәлләнергә тиеш.

1 нче ярдәмче программаны өстәмә финанслау максатыннан, юридик һәм/яки физик затлардан спонсорлык ярдәме жәлеп итү мөмкин.

Әлеге 1 нче ярдәмче программаны гамәлгә ашыру белән бәйле чараларны финанслау тиешле финанс елына Чүпрәле муниципаль районы бюджетында расланган ассигнованиеләр чикләрендә башкарыла. Чүпрәле муниципаль районы территориясендә район бюджеты мөмкинлекләреннән, инфляция процессларыннан һәм икътисади вәзгыятьтән чыгып, 1 нче ярдәмче программаны гамәлгә ашыруга тотылган акчалар күләме төгәлләнергә һәм төзәтелергә мөмкин.

4. 1-ярдәмче программаны гамәлгә ашыру механизмы

Финанслау механизмында түбәндәге акцентлар куела:

1. Финансируются только проекты и мероприятия, прошедшие открытый конкурс и внесенные в План мероприятий по молодежной политике района на текущий год. В случае возникновения необходимости в проведении ранее незапланированных, но отвечающих потребности общества в проведении новых проектов и мероприятий по молодежной политике отдел по делам молодежи, спорту и туризму Исполнительного комитета Дрожжановского муниципального района, после проведения конкурса, вносит изменение или дополнение в План мероприятий по молодежной политике и ходатайствует о перераспределении или выделении дополнительных денежных средств.
2. Чүпрәле муниципаль районы Башкарма комитетының яшьләр эшләрә, спорт һәм туризм бүлеге проектларны һәм чараларны урнаштыруны һәм финанслауны төп подрядчылар аша Чүпрәле муниципаль районының «Форпост» МБУ, яшәү урыны буенча «Созидание «яшьләр (яшүсмерләр) клубы башкара.
3. 1-ярдәмче программаны ресурс тәэмин итү чыганаclarы булып:
  - Чүпрәле муниципаль районы бюджеты акчалары;
  - районны үстерүнең башка программалары кысаларында, шулай ук республика программалары кысаларында Яшьләр сәясәте чараларын финанслау;
  - республика һәм федераль яшьләр программалары кысаларында грантлар һәм диплом проектларын финанслауга акчалар;
  - иганәче фондларын жәлеп итү;
  - РФ законнары белән тыелмаган башка чыганаclar.
4. 1 нче ярдәмче программаны финанслау күләме фаразлау характерында һәм тиешле елга жирле бюджет проекты формалаштырганда билгеләнгән тәртиптә ел саен төгәлләнергә тиеш.

5. 1-ярдәмче программаны гамәлгә ашыруны идарә итү һәм контроль

структурасы

Чүпрәле муниципаль районында 1-ярдәмче программасын гамәлгә ашыру барышын идарә итү һәм анда катнашкан хезмәтләрне координацияләү өчен тиешле схема кирәк.

Яшьләр сәясәтен гамәлгә ашыру механизмында әйдәп баручы субъект булып Чүпрәле муниципаль районы Башкарма комитетының яшьләр эшләре, спорт һәм туризм бүлеге тора. Вертикаль район структурасының база звеносы аның карамагындагы учреждениеләр һәм оешмалар булырга тиеш. Шулай ук Башкарма комитет структуралары, яшүсмерләр һәм яшьләр белән эшләүче район учреждениеләре, оешмалары һәм предприятиеләре арасында үзара хезмәттәшлекне тагын да киңәйтү таләп ителә.

Яшьләр юнәлешләре буенча көчләрне координацияләү һәм берләштерү өчен, мәсәлән, авыл, студент һәм эшче яшьләр һ.б., һәр юнәлешнең ижтимагый яшьләр советлары эшен булдырырга, ә алар булганда активлаштырырга кирәк.

Чүпрәле муниципаль районы Башкарма комитетының яшьләр эшләре, спорт һәм туризм бүлеге яшьләр юнәлешендәге эшчәнлек алып баруны максат итеп куйган коммерциячел булмаган ижтимагый оешмалар аша юнәлеш бирүче, координацияләүче, контрольдә тотучы һәм ярдәмче эш алып барырга тиеш.

Шулай ук структура элементлары сыйфатында район һәм ижтимагый социаль хезмәтләр чөптөрөн, яшьләр өчен үзәкләр булдырырга кирәк.

Яшьләр сәясәтен гамәлгә ашыруны контрольдә тоту системасы куелган максатлардан, юллардан һәм сроклардан тайпылышларны вакытында ачыкклау, сәбәпләрне ачыкклау һәм хәлне төзәтү вариантларын эшләү өчен билгеләнгән.

Контроль формаларының вакытлылыгы һәм даимилеге:

- Чүпрәле муниципаль районының авыл жирлекләрендә яшьләрнең торышы турында еллык доклад эзерләү;
- Чүпрәле муниципаль районы Башкарма комитетының яшьләр эшләре, спорт һәм туризм бүлеге белгечләре, ведомство карамагындагы учреждениеләр житәкчеләре, ижтимагый яшьләр оешмалары һәм яшьләр парламенты вәкилләре белән гомуми киңәшмәләр;
- Чүпрәле муниципаль районы Башкарма комитеты житәкчесе һәм (яисә) житәкчесе катнашында яшьләр арасындагы процесслар һәм ярдәмче программаны гамәлгә ашыру барышы турында киңәшмәләр үткәргү-1;
- яшьләр проблемалары буенча коллегияләр утырышлары, шул исәптән район буенча, Чүпрәле муниципаль районының эре предприятиеләрендә һәм 'уку йортларында күчмә утырышлар;
- ведомствоара комиссияләр утырышлары.

б. 1-ярдәмче программаны гамәлгә ашыруның нәтижәлелеген бәяләү

1-ярдәмче программа гамәлгә ашыруның нәтижәлелеге 1-ярдәмче программаны гамәлгә ашыру нәтижәсен бәяләү күрсәткечләре һәм аның авыл жирлегендә яшьләрнең торыш сыйфатын күтәрүне, аларның социализациясен һәм үз-үзен тормышка ашыруын характерлаучы төп чаралары нигезендә бәяләнә.

1-ярдәмче программаның социаль нәтижәлелеге:

- авыл яшьләренең районның социаль-иқтисады үсеше белән кызыксынуы һәм бу процесста катнашырга әзерлеге;
- авыл жирлегендә уңай демографик тенденцияләрне үстерү һәм ныгыту;
- социаль әһәмиятле программаларда һәм проектларда эшләүче яшьләр санын арттыру;
- яшьләрнең хезмәт, эшқуарлык, ижади активлығын арттыру;
- авыл жирлегеннән социаль киеренкелекнең кимүе;
- авылдан шәһәргә яшьләрнең миграция агымы кимүе;
- халыкның дәүләт структураларына ышаныч дәрәжәсен арттыру;
- авыл яшьләренең тормыш сыйфатын яхшырту.

1-ярдәмче программаны гамәлгә ашыруның тышкы куркынычлары булып:

- Россия Федерациясе, Россия Федерациясе субъектлары һәм муниципаль берәмлекләр арасында вәкаләтләрне яңадан бүлү өлешендә федераль законнарны үзгәртү;
  - тармак үсешен фәнни планлаштыруның катлаулы механизмы.
- 1-ярдәмче программаны гамәлгә ашыруның эчке куркынычлары булып:
- яшьләр эшләре, спорт һәм туризм бүлегенең штат саны җитәрлек түгел;
  - кадрлар потенциалы җитмәү;
  - финанс тәмин ителеше җитмәү.

«2024-2028 елларга Чүпрәле муниципаль районы авыл яшьләре» 1-ярдәмче программасына кушылта

«2024-2028 елларга Чүпрәле муниципаль районының авыл яшьләре» муниципаль программа нәтижәләрен бәяләүнең максатлары, бурычлары, индикаторлары һәм ярдәмче программа чаралары буенча финанслау

Максатның исеме	Биремнең исеме	I-ярдәмче программаның исеме	Төп чараларның атамалары	Башкаручылар	Төп чараларның үтәү вакыты	Соңгы нәтижәләргә бәяләү күрсәткечләре, берәмлекләре	Индикаторларның кыйммәтләре						Финанслау чыганагын күрсәтеп финанслау				
							2024	2025	2026	2027	2028	2024		2025	2026	2027	2028
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	
Чүпрәле муниципаль районы авыл яшьләренә социаль һәм икътисади активлыгын арттыру өчен шартлар тудыру - авыл яшьләренә ижади потенциалын тормышка ашыру өчен шартлар тудыру - яшьләргә районның ижтимагый тормышына жәлеп итү өчен шартлар тудыру - яшьләр ижтимагый		«2024-2028 елларга Чүпрәле муниципаль районы авыл яшьләре» I-ярдәмче программасы	«Авылда социаль проектлаштыру» авыл яшьләре арасында район конкурсын оештыру һәм үткөрү	ОДМСиТ, МБУ М(П)К «Союздание», МБУ ЦМФООП «Форпост»	2024-2028	Барлык төр чаралар белән капланган авыл яшьләренә авыл яшьләренә гомуми санындагы өлеше, %	15	15	16	17	18	251 000 000	251 000 000	251 000 000	251 000 000	251 000 000	
			Район авыл яшьләре форумын оештыру һәм үткөрү	ОДМСиТ, МБУ М(П)К «Союздание», МБУ ЦМФООП «Форпост»				11	12	14	15	16					
			Яшь механизаторлар арасында һөнәр осталыгы буенча район конкурсларын үткөрү	ОДМСиТ, МБУ М(П)К «Союздание», ДТОТ					10	11	11	12	12				

оешмаларын һәм хәрәкәтләр үстөрүдә ярдәм итү	Авыл яшьләре арасында Спартакиада үткөрү Алкоголь, тәмәкә, наркотиклар куллануны профилактикал ау буенча чаралар үткөрү Шәһәрләрдә белем алуучы студентлар белән очрашу РФ һәм ТР истәлекле даталарына багышланган чаралар	ОДМСиТ, МБО «Спорт мәктәбе»	12	13	14	16	18					
		ОДМСиТ, МБО «Спорт мәктәбе», МБУ М(П)К «Социданне»	12	13	14	16	18					
		ОДМСиТ, магариф бүлгә	8	8	8	8	8					
		ОДМСиТ, МБУ М(П)К «Социданне», МБУ ЦМФООП «Форпост»	16	18	19	20	22					

2-ярдәмче программа
«2024-2028 елларга Чүпрәле муниципаль районы яшьләрен эшкә
урнаштыруда ярдәм итү»

2-ярдәмче программаның паспорты

2-ярдәмче программаның исеме	2-ярдәмче программа «2024-2028 елларга Чүпрәле муниципаль районы яшьләрен эшкә урнаштыруга ярдәм итү»; (алга таба 2-ярдәмче программа)
2-ярдәмче программаны эшләр өчен нигезләр	– Россия Федерациясе Хөкүмәтенен "2030 елга кадәр чорга яшьләрен мәшгульлегенә ярдәм итүнең озак сроклы программасын раслау турында" 14.12.2021 ел, № 3581-р ; – "2014 - 2025 елларга Татарстан Республикасы халкының мәшгульлегенә ярдәм итү" Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 16.05.2022 № 444 карары
2-ярдәмче программаның координаторы	Татарстан Республикасы Чүпрәле муниципаль районының Яшьләр эшләр, спорт һәм туризм бүлгә
2-ярдәмче программаны эшләрчә	Татарстан Республикасы Чүпрәле муниципаль районының Яшьләр эшләр, спорт һәм туризм бүлгә
2-ярдәмче программаның жаваплы башкаручысы	Татарстан Республикасы Чүпрәле муниципаль районының Яшьләр эшләр, спорт һәм туризм бүлгә
2-ярдәмче программаның максаты һәм бурычлары	2-ярдәмче программаның максаты: яшьләрен мәшгульлегенә ярдәм итү, эшсезлектән саклануны тәмин итү буенча чараларны гамәлгә ашыру. 2-ярдәмче программаның бурычлары: – яшьләрен эшкә урнаштыруда ярдәм итү өлкәсендә дәүләт хезмәтләрен арзан, сыйфатлы күрсәтүне тәмин итү; – районның эшсез яшьләрен өчен эш урыннары булдыруны стимуллаштыру; – халыкны эш белән тәмин итүгә ярдәм итү өлкәсендә дәүләт хезмәтләрен күрсәтү; – район яшьләрен мәшгульлек дәрәжәсен саклау һәм керемнәр дәрәжәсен саклау; – белем бирү оешмаларын тәмамлаучыларның хезмәт базарында конкурентлыкка сәләтлеләген арттыру, аларның эш тәҗрибәсен алу; – студентларның хезмәт отрядларына ярдәм итү һәм аларның эшен оештыру

2-ярдәмче программаны гамәлгә ашыру вакыты һәм этаплары	2024-2028 еллар						
2-ярдәмче программаны финанслау күләме һәм чыганаclarы	Финанслау чыганаclarы	2-ярдәмче программаны гамәлгә ашыру еллары					
		2024 (сум)	2025 (сум)	2026 (сум)	2027 (сум)	2028 (сум)	Барлығы (сум)
	Муниципаль бюджет	100 000	100 000	100 000	100 000	100 000	500 000
	Федераль бюджет	-	-	-	-	-	-
	Республика бюджеты	-	-	-	-	-	-
	Башка чыганаclar	-	-	-	-	-	-
	Барлығы	100 000	100 000	100 000	100 000	100 000	500 000
* 2024-2028 елларга акча күләме фаразлау характерында, тиешле финанс елына һәм план чорына бюджет турында Татарстан Республикасы Чүпрәле муниципаль районы Советы карары белән билгеләнә.							
2-ярдәмче программаны гамәлгә ашыруның көтелгән нәтижеләре һәм нәтижелелек күрсәткечләре	<ul style="list-style-type: none"> – гомуми һәм теркәлгән эшсезлек дәрәжәләрен киметү аша хезмәт базарында киеренкелек үсешен булдырмау; – эшсез яшьләргә социаль ярдәм күрсәтүнең дәүләт гарантияләрен үз вакытында һәм тулы күләмдә үтәү – «Чүпрәле тармак технологияләре техникумы» ГАПОУ базасында студентлар хезмәт отрядлары санын арттыру 						
2-ярдәмче программаны гамәлгә ашыруны контрольдә тотуны оештыру системасы	Татарстан Республикасы Чүпрәле муниципаль районы Башкарма комитеты һәм финанс тикшерүен гамәлгә ашыручы башка органнар						

1. 2-ярдәмче программаны гамәлгә ашыру өлкәсенең гомуми характеристикасы

2024 ел башына Чүпрәле муниципаль районында 20429 кеше яши. 01.01.2024 елга 14 яштан 35 яшкә кадәрге яшьләр саны 5242 кешегә житте.

Эшсезлек социаль күренеш буларак Чүпрәле муниципаль районының һәм һәр муниципаль берәмлекнең социаль-икътисади үсеш темпларын чикли, халыкның тормыш сыйфаты күрсәткечләрен киметә. Шуна күрә хезмәт базарында киеренкелекнең артуын булдырмас өчен мәшгульлек хезмәтенең эш стратегиясе сайланган, ул максималь рәвештә мәшгуль булмаган халык проблемаларын хәл итүгә юнәлдерелгән.

Шулай да, эшсезлек хәленнән иң нәтижәле чыгу юлы булып эшкә урнашу яки һөнәри белем алу һәм хезмәт базарында таләп ителгән һөнәр буенча өстәмә һөнәри белем алу һәм аннан соң эшкә урнашу кала.

2023 елдан Татарстан Республикасының «Студентлар хезмәт отрядлары» республика үзәге белән берлектә тыгыз эш алып барыла. 2023 елның 11 февралендә «Россия Студентлар отрядлары» гомумроссия яшьләр иҗтимагый оешмасының Татарстан төбәк бүлекчәсенә «Чүпрәле тармак технологияләре техникумы» студентлар отрядларының Чүпрәле штабы төзелде. «Чүпрәле тармак технологияләре техникумы» штабы базасында ике студент отряды булдырылган: «Пурус» сервис отряды һәм «Стрижи» проводник отряды. 2023 елның жәйге сәламәтләндерү кампаниясе вакытында «Пурус» сервис отряды Алабуга районының ДОЛ «Космос» һәм Лениногорск районының ДОЛ «Ландыш» эшләде. Студентларның «Стрижи» үткәргеч отряды Казан шәһәренең Россия тимер юлларында эшли. Шулай ук каникуллар вакытында гомуми белем бирү оешмаларында 10 студенттан торган бригада оештырыла, ул Чүпрәле муниципаль районының «Чайка» сәламәтләндерү – ял лагеренда жәмәгать туклануы системасында (пешекче, хезмәт күрсәтүче персонал) эшләр башкара. Студентлар бригадасы район хужалыкларында язгы һәм көзге кыр эшләрендә эшли (комбайнчылар ярдәмчеләре, механизаторлар).

2. 1-ярдәмче программаның төп максатлары һәм бурычлары, программа чаралары, көтелгән ахыргы нәтижәләр, 1-ярдәмче программаны гамәлгә ашыру вакыты

2 нче подпрограмманың төп максатлары булып:

– Чүпрәле муниципаль районы яшьләрен эшкә урнаштыруга ярдәм итү системасын булдыру һәм үстерү һәм аларны хезмәт базарына яраклаштыру, эшсезлектән саклауны тәмин итү.

Күрсәтелгән максатларга ирешү өчен түбәндәге бурычларны хәл итү каралган:

- яшьләргә эшкә урнаштыруда ярдәм итү өлкәсендә дөүлэт хезмәтләрен арзан, сыйфатлы күрсәтүне тәмин итү;
- районның эшсез яшьләре өчен эш урыннары булдыруны стимуллаштыру;
- ~~халыкны эш белән тәмин итүгә ярдәм итү өлкәсендә дөүлэт хезмәтләре күрсәтү;~~
- район яшьләренең мәшгульлек дәрәжәсен саклау һәм керемнәр дәрәжәсен саклау;
- белем бирү оешмаларын тәмамлаучыларның хезмәт базарында конкурентлыкка сәләтлелеген арттыру, аларның эш тәҗрибәсе алу;
- студентларның хезмәт отрядларына ярдәм итү һәм аларның эшен оештыру.

Көтелгән нәтижәләр

- һөнәри белем бирү учреждениеләрендә укучыларга һәм чыгарылыш укучыларына ярдәм итү системасын төзү һәм эксперименталь эшләве, ул мәгълүмат системасын, эшсез чыгарылыш укучыларын һөнәри яктан янадан әзерләү системасын, аларның хокукый һәм социаль яклау механизмнарын үз эченә ала;
- һөнәри белем бирү учреждениеләренең күпчелек укучыларын һәм чыгарылыш укучыларын эшкә урнаштыруга ярдәм итү системасы белән колачлау;

- шәхес үзенчәлекләренә туры килгән һәм һөнәри карьерасын уңышлы үстерүгә ярдәм итүче һөнәр, белем бирү учреждениесе һәм эшчәнлек өлкәсен сайлауны тәэмин итүче мәгариф системасында һөнәри юнәлеш бирү хезмәтен оештыру;
- һөнәри белем бирү учреждениеләрен тәмамлаучыларны эшкә урнаштыруга ярдәм итү системасының эшләвен тәэмин итүнең икътисади механизмын булдыру;
- «Чүпрәле тармак технологияләре техникумы» ГАПОУ базасында студентлар хезмәт отрядлары санын арттыру.

2-ярдәмче программаны гамәлгә ашыру вакыты 2024-2028 еллар.

---

2. 2-ярдәмче программаны финанслау күләме һәм чыганаclarы

2-ярдәмче программаны финанслауның төп чыганаclarы булып Чүпрәле муниципаль районы бюджеты акчалары тора. 2-ярдәмче программаны финанслау күләме фаразлау характерында һәм тиешле финанс елына һәм план чорына Чүпрәле муниципаль районы бюджеты проекты формалаштырганда ел саен төгәлләнергә тиеш.

2-ярдәмче программаны өстәмә финанслау максатыннан, юридик һәм/яки физик затлардан спонсорлык ярдәме жәлеп итү мөмкин.

Әлеге 1 нче ярдәмче программаны гамәлгә ашыру белән бәйле чараларны финанслау тиешле финанс елына Чүпрәле муниципаль районы бюджетында расланган ассигнованиеләр чикләрендә башкарыла. Чүпрәле муниципаль районы территориясендә район бюджеты мөмкинлекләренән, инфляция процессларыннан һәм икътисади вәзгыятьтән чыгып, 1 нче ярдәмче программаны гамәлгә ашыруга тотылган акчалар күләме төгәлләнергә һәм төзәтелергә мөмкин.

---

4. 2-ярдәмче программаны гамәлгә ашыру механизмы

2-ярдәмче программа эш бирүчеләрнең, һөнәри белем бирү учреждениеләренең һәм чыгарылыш укучыларының мәнфәгатьләрен эшкә урнаштыру мәсьәләләрендә интеграцияләргә, яшыләрнең мәгариф, хезмәт һәм мәшгульлек мәсьәләләре белән шөгыйльләнүче гамәлдәге һәм яңа төзелә торган дәүләт, ведомство һәм ижтимагый оешмалар һәм учреждениеләр базасында укучыларны һәм чыгарылыш укучыларын эшкә урнаштыруга консультация бирү, мәгълүмати һәм белем бирү ярдәм системасын формалаштырырга мөмкинлек бирүче чаралар жыйнагасы булып тора. Эш бирүчеләр һәм эшмәкәрләр берлеге, профсоюз, ижтимагый оешмалар, студентлар берлеге һ. б. программасын гамәлгә ашыруда катнашу кирәкле шарт булып тора.

Гамәлгә ашыру ысуллары, куелган максатларга ирешү юллары:

- студентлар һәм чыгарылыш укучыларының мәшгульлеге проблемалары буенча түгәрәк өстәлләр һәм конференцияләр үткәру;
- алга таба хезмәттәшлекнең ихтыяжларын һәм перспективаларын ачыклау максатыннан яшыләрнең бизнес-берләшмә вәкилләре һәм район житәкчеләре белән очрашуларын үткәру;
- яшыләрне эшкә урнаштыру һәм мәшгульлек мәсьәләләренә багышланган мәгълүмати бюллетень булдыру, эшләү һәм чыгару;
- перспективалы яшь чыгарылыш укучыларына һәм перспективалы (инновацион)

проектларга ярдәм итү;

- программада катнашучыларның мөһим проектларын гамәлгә ашыру максатыннан инвестицияләр жәлеп итү;
- мәгълүмати эшчәнлек, ММЧ вәкилләре белән эшләү;
- яшъләрнең мәшгульлегенә ярдәм итүдә яңа перспективалы хезмәт базарларын ачыклау максатыннан кадрлар агентлыклары һәм хезмәтләре белән хезмәттәшлек итү;
- кире элементә эшкә урнаштырылган белгечнең һөнәри эшчәнлеген контрольдә тоту алып барыла, һәм программаны гамәлгә ашыруның башлангыч стадияләрендә тиешле төзәтмәләр ясала;
- предприятие эшчәнлегенә белән танышу максатыннан район предприятиеләренә экскурсияләр әзерләү һәм үткәрү (алга таба эшкә урнашу перспективасы белән).

5. 1-ярдәмче программаны гамәлгә ашыруның нәтижәлелеген бәяләү

Әлеге 2-ярдәмче программаны гамәлгә ашыру түбәндәге мәсьәләләрне хәл итәргә мөмкинлек бирәчәк:

- чыгарылыш укучыларының югары дәрәжәдәге конкурентлык сәләтен тәэмин итү, белем бирү программаларын даими рәвештә хезмәткәрләрнең һөнәри квалификациясенә иң югары критерийларына юнәлтү, аларның һөнәри жайлылыгын һәм мобилълеген арттыру хисабына;
- хезмәт базарында һәм мәгариф хезмәтләре базарында ихтыяжны һәм тәкъдимне фаразлау һәм аларны белгечләр әзерләү күләмнәрен, профильләрен һәм срокларын үзгәртеп көйләү;
- район яшъләренең хезмәт базарында үз-үзләрен алга этәрү программаларын гамәлгә ашыру, аларның профессиональ карьераларын перспективалы планлаштыру.

«2024-2028 елларга Чүпрәле муниципаль районы яшыләрен эшкә урнаштыруда ярдәм итү»
2-ярдәмчә программага кушымта

«2024-2028 елларга Чүпрәле муниципаль районы яшыләрен эшкә урнаштыруда ярдәм итү» муниципаль ярдәмчә программа нәтижәләрен бәяләүнең максатлары, бурычлары, индикаторлары һәм 7-ярдәмчә программа чаралары буенча финанслау

Максатның исеме	Биремнең исеме	2-ярдәмчә программаның исеме	Төп чараларның атама­лары	Башкаручылар	Төп чараларның үтәү ва­кыты	Соңгы нәти­жә­ләр­не бәя­ләү күрсәт­кеч­ләре, берәм­лек­ләре	Индикаторларның кыйммәт­ләре						Финанслау чы­га­на­гын күрсә­теп финан­слау			
							2024	2025	2026	2027	2028	2024	2025	2026	2027	2028
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
Чүпрәле муниципаль районында эш­ләүче яшыләргә ярдәм итү һәм шартлар тудыру һәм аларны хез­мәт базарына ярак­лашты­ру, эш­сез­лек­тә һәм са­клауны тә­мин итү	Яшыләрен эшкә урнаштыруда ярдәм итү өлкәсендә дәү­ләт хез­мәт­лә­рен арзан, сый­фат­лы күрсәтүне тә­мин итү; районын эш­сез яшыләре өчен эш урыннары булдыруны стимуллаштыру	Муниципаль ярдәмчә программа-2 2024-2028 елларга Чүпрәле муниципаль районы яшыләрен эшкә урнаштыруда ярдәм итү»	Районның кече һәм урта эш­ку­ар­лык вә­кил­лә­ре­нең эл­лык кон­фе­рен­ция­се­ндә кат­на­шу	ЦЗН, ОДМСИТ, ма­гариф бө­лү­ге, ик­ътисад бө­лү­ге	2024-2028	Эшкә урнаш­туга ю­нәл­дер­ел­гән чараларда кат­на­шу­чы яшыләренә ко­лач­лау, %	10	10	10	10	10	100 000 000	100 000 000	100 000 000	100 000 000	100 000 000

3-ярдәмче программа
«2024-2028 елларга Чүпрәле муниципаль районының сәләтле һәм ижади
(талантлы) яшьләренә ярдәм итү һәм аларны үстерү»

3-ЯРДӘМЧЕ ПРОГРАММА ПАСПОРТЫ

3-ярдәмче программаның исеме	Муниципаль ярдәмче программа-3 «2024-2028 елларга Чүпрәле муниципаль районының сәләтле һәм ижади (талантлы) яшьләренә ярдәм итү һәм аларны үстерү» (алга таба ярдәмче программа-3)
Муниципаль ярдәмче программа-3 координаторы	ТР Чүпрәле муниципаль районы Башкарма комитетының яшьләр эшләрә, спорт һәм туризм бүлеге
Муниципаль ярдәмче программаның-3 максаты	Максат: Чүпрәле муниципаль районында сәләтле балаларны һәм укучы яшьләренә ачыклау һәм үстерү өчен шартлар тудыру, сәләтле балаларга һәм талантлы укучы яшьләргә ярдәм күрсәтү, аларның һөнәри һәм шәхси формалашуына ярдәм итү
Муниципаль ярдәмче программаның-3 бурычлары	Бурычлар: – Чүпрәле муниципаль районында сәләтле балаларны һәм талантлы укучы яшьләренә ачыклау, үстерү, аларга ярдәм итү һәм аларга ярдәм итү эшчәнлегенә инфраструктурасын һәм матди-техник нигезен үстерү; – районда сәләтле балалар һәм талантлы укучы яшьләренә сәләтләрне ачыклауга һәм үстерүгә юнәлдерелгән чаралар системасын камилләштерү һәм гамәлгә ашыру; – районда сәләтле балаларга һәм талантлы укучы яшьләргә адреслы ярдәм һәм психологик-педагогик ярдәм күрсәтү чаралары системасын үстерү һәм гамәлгә ашыру
Муниципаль ярдәмче программаның-3 максатчан күрсәткечләре исемлеге	– мәдәни-ял итү чараларында һәм чараларында катнашучы яшьләр саны; – ижади һәм интеллектуаль юнәлештәге чараларда катнашучы яшьләр саны; – сәламәт яшәү рәвешенә юнәлдерелгән чараларда катнашучы яшьләр саны; – яшүсмерләр-яшьләр ял итү майданчыклары эшчәнлегенә җәлеп ителгән яшьләр саны; – яшүсмерләр-яшьләр клублары эшчәнлегенә җәлеп ителгән яшьләр саны
Муниципаль ярдәмче программаны-3 гамәлгә ашыру	2024-2028 еллар

этаплары сроклары	һәм
Муниципаль ярдәмче программаның-3 бюджет ассигнованиеләре күләме	<p>Подпрограмманы финанс белән тәэмин итү Чүпрәле муниципаль районы бюджетыннан каралган.</p> <p>Чүпрәле муниципаль районы бюджетыннан ярдәмче программаны финанслауның гомуми күләме 1 000 000 сум тәшкил итәчәк.</p> <p>шул исәптән гамәлгә ашыру еллары буенча:</p> <p>2024 ел - 200 000 сум; 2025 ел - 200 000 сум; 2026 ел - 200 000 сум; 2027 ел - 200 000 сум; 2028 ел - 200 000 сум.</p> <p>Подпрограмманы финанслау күләме фаразлау характерында һәм тиешле елга һәм план чорына Чүпрәле муниципаль районының жириле бюджеты проектын формалаштырганда ел саен төгәлләнергә тиеш</p>
Муниципаль ярдәмче программаның-3 үтәлешен контрольдә тоту	Чүпрәле муниципаль районы Башкарма комитеты
Ярдәмче программаны-3 гамәлгә ашыруның көтелгән ахыргы нәтижеләре	<ul style="list-style-type: none"> - Чүпрәле муниципаль районыннан килгән балалар һәм укучы яшьләрнең гомуми саныннан алып, 50 гә кадәр республика һәм бөтенроссия дәрәжәсендәге чараларда жиңүчеләр һәм призерлар өлеше%; - 5-18 яшьлек балалар һәм яшүсмерләрне өстәмә белем бирү программалары белән (өстәмә белем бирү хезмәтләре алучы балалар санының, 5-18 яшьлек балаларның гомуми санының чагыштырма өлеше) 75 яшькә кадәр колачлауны арттыру%; - районда сәләтле балалар һәм талантлы укучы яшьләр белән эшләү буенча төрле формаларда эзерлек һәм квалификация күтәрү үткән Яшь талантлар белән эшләүче педагогик хезмәткәрләр һәм Остазлар санын 50 кешегә кадәр арттыру

1. 3-ярдәмче программаны гамәлгә ашыру өлкәсенең гомуми характеристикасы

Социаль һәм икътисади прогрессның төп чыганагы булып яңа эшләнмәләр һәм технологияләр тора. Аларны булдыру һәм тарату процессында жәмгыятьнең интеллектуаль һәм ижади потенциалының әһәмияте сизелерлек арта, ул милли һәм

дөнъя икътисады тарафыннан таләп ителгән яңа белемнәр һәм технологияләр булдыруға юнәлдерелгән.

Ижади һәм интеллектуаль потенциалны формалаштыруда һәм гамәлгә ашыруда сәләтле балалар һәм талантлы яшьләр белән эшләрү аерым роль уйный. Нәкъ менә белем бирү эшчәнлегенә бу юнәлешә Кеше капиталын тулыландыру чыганагы булып тора.

3 нче ярдәмче программаны эшләгәндә башлангыч мәгълүмат буларак түбәндәгә төшенчәләр кулланылган:

- өстәмә белем - кешенең интеллектуаль, рухи-әхлакый, физик һәм (яки) һөнәри камилләштерүгә булган белем бирү ихтыяжларын һәръяклап канәгатьләндерүгә юнәлдерелгән һәм белем дәрәжәсе күтәрелү белән бергә бармый торган белем бирү төре;
- балаларга өстәмә белем бирү - системасы төп максаты шәхеснең танып белүгә һәм иҗатка мотивациясен үстерү, шәхес, жәмгыять, дәүләт мәнфәгатьләрендә өстәмә белем бирү программаларын һәм хезмәтләрен гамәлгә ашыру булган мәгариф оешмалары челтәре;
- дәрестән тыш (сыйныфтан тыш) - эшчәнлек дәрестән тыш вакытта укучы педагогик хезмәткәрләр тарафыннан мәктәп укучыларының эчтәлекле ял итүгә (бәйрәмнәр, кичәләр, походлар, экскурсияләр) ихтыяжларын канәгатьләндерү, аларның үзидарәдә һәм иҗтимагый файдалы эшчәнлектә, балалар иҗтимагый берләшмәләрендә һәм оешмаларында катнашуы, аларның потенциалы мөмкинлекләрен һәм мәнфәгатьләрен ачыклау һәм тормышка ашыру өчен оештырыла торган эшчәнлек;
- яшь талантларны психологик-педагогик озата бару системасы балага үсеш, уку, социализация мәсьәләләрен хәл итүдә ярдәм итү һәм ярдәм итү системасы; сәләтле баланың үсешенә социаль ситуациясен үзгәртүгә юнәлдерелгән, сәләтле баланың шәхесен үстерүгә ярдәм итүче факторларны көчәйтүче һәм блоклау факторларын нейтральләштерүче комплекслы технология;
- сәләтле балаларга һәм талантлы укучы яшьләргә адреслы ярдәм итү сәләтле баланың шәхси, социаль үз-үзен тормышка ашыру һәм һөнәри үзбилгеләнүе өчен шартлар тудыру;
- сәләтлелек (талант) – кешенең интеллектуаль, мәдәни, спорт, психофизиологик үзенчәлекләре нигезендә башка кешеләр белән чагыштырганда бер яки берничә эшчәнлектә югарырак, гадәти булмаган нәтижәләргә ирешү мөмкинлеген билгеләүче, тормыш давамында үсеш алган системалы шәхес сыйфаты;
- сәләтле (талантлы) бала, яшүсмер, яшь кеше шәхес, ул теге яки бу эшчәнлек төрендә (интеллектуаль, ижади, спорт, лидерлык) якты, ачык, кайвакыт күренекле казанышлары (яки мондый казанышлар өчен эчке алшартлары бар) белән аерылып тора.

«Эшчәнлек төре» критерие буенча 3 нче ярдәмче программада түбәндәгә сәләтлелек төрләре күрсәтелгән:

- гамәли эшчәнлектә – һөнәрләрдә сәләтлелек, спорт һәм оештыру сәләте;

- танып белү эшчәнлегендә – эшчәнлекнең предмет эчтәлегенә бәйле рәвештә төрлө төрләрнең интеллектуаль сәләте (табигый фәннәр һәм математика, гуманитар фәннәр, интеллектуаль уеннар өлкәсендә сәләтлелек һ. б.);
- сәнгать-эстетик эшчәнлегендә – хореографик, сәхнә, әдәби-шигъри, рәсем һәм музыкаль сәләтлелек;
- коммуникатив эшчәнлектә – лидерлык сәләте;
- рухи-кыйммәтләр эшчәнлегендә – яңа рухи кыйммәтләр булдыруда һәм кешеләргә хезмәт итүдә чагыла торган сәләтлелек.

Бу максатларны тормышка ашыруның һәм комплексны чишүнең озак сроклы характерына программа-максатлы алым туры килә, ул бурычларны хәл итүнең өстенлекле юнәлешләрэн билгели, яңа технологияләрне куллану буенча эшчәнлекне активлаштыра, Татарстан Республикасында жирле үзидарә органнары, иҗтимагый һәм коммерцияле булмаган оешмалар тарафыннан яшь талантларны ачыклауга, үстерүгә, аларга ярдәм итүгә һәм аларга ярдәм итүгә юнәлдерелгән проектлар һәм программалар эшләүне стимуллаштыра.

2. 3-ярдәмче программаны гамәлгә ашыруның максатлары, бурычлары, сроклары һәм этаплары

3 -ярдәмче программаның максаты-Чүпрәле муниципаль районында балаларда һәм Укучы яшьләрдә сәләтлелекне ачыклау һәм үстерү өчен шартлар тудыру, сәләтле балаларга һәм талантлы укучы яшьләргә ярдәм күрсәтү һәм аларны профессиональ һәм шәхси формалаштыруга ярдәм итү.

3-ярдәмче программаның бурычлары:

- Чүпрәле муниципаль районында сәләтле балаларны һәм талантлы укучы яшьләрне ачыклау, үстерү, аларга ярдәм итү һәм аларга ярдәм итү эшчәнлегенә инфраструктурасын һәм матди-техник нигезен үстерү;
- районда сәләтле балалар һәм талантлы укучы яшьләрнең сәләтләрэн ачыклауга һәм үстерүгә юнәлдерелгән чаралар системасын камилләштерү һәм гамәлгә ашыру;
- районда сәләтле балаларга һәм талантлы укучы яшьләргә адреслы ярдәм һәм психологик-педагогик ярдәм күрсәтү чаралары системасын үстерү һәм гамәлгә ашыру.

3 ярдәмче программаны 2024 елдан 2028 елга кадәр гамәлгә ашыру күздә тотыла.

3. 3-ярдәмче программаны ресурс белән тәмин итүне нигезләү

Муниципаль ярдәмче программа Чүпрәле муниципаль районы бюджеты акчаларын куллануны күздә тотта.

Чүпрәле муниципаль районы бюджеты акчаларыннан 3 ярдәмче программаны финанслауның гомуми күләме: 1 000 000 сум тәшкит итәчәк, шул исәптән гамәлгә ашыру еллары буенча:

- 2024 ел - 200 000 сум;
- 2025 ел - 200 000 сум;
- 2026 ел - 200 000 сум;
- 2027 ел - 200 000 сум;

2028 ел - 200 000 сум.

3-ярдәмче программаны финанслау күләме фаразлау характерында һәм тиешле елга һәм план чорына Чүпрәле муниципаль районының жирле бюджеты проектын формалаштырганда ел саен төгәлләнергә тиеш.

4. 3-ярдәмче программаны гамәлгә ашыру механизмы

3-ярдәмче программаны гамәлгә ашыру өчен Яшьләр эшләрә, спорт һәм туризм бүлеге җаваплы, ул максатчан индикаторларны мониторинглы. 3-ярдәмче программаны гамәлгә ашыруда яшьләр эшләрә һәм спорт бүлегенә барлык ведомство карамагындагы учреждениеләрә катнаша.

Ярдәмче программа белән агымдагы идарә итүне ТР Чүпрәле муниципаль районы Башкарма комитетының яшьләр эшләрә, спорт һәм туризм бүлеге-3 ярдәмче программа координаторы башкара»:

- муниципаль подпрограмманы эшләүне, аны подпрограмманың аерым чараларын башка башкаручылар белән килештерүне тәмин итә;
- 3-ярдәмче программаның структурасын һәм 3-ярдәмче программаның аерым чараларын башкаручыларның башка исемлеген формалаштыра;
- гамәлгә ашыру чараларының күләмнәрә һәм чыганаclarы буенча тәкъдимнәр әзерләүне гамәлгә ашыра ярдәмче программа-3 чараларын үтәү өчен җаваплы муниципаль заказчылар тәкъдимнәрә нигезендә гамәлгә ашыра;
- 3-ярдәмче программаның аерым чараларын башкаручыларның хисаclarын мониторинглау һәм анализлауны гамәлгә ашыра;
- 3-ярдәмче программаның нәтижәлеләген бәяли;
- 3-ярдәмче дпрограмманы гамәлгә ашыру барышы турында еллык хисап әзерли;
- Ярдәмче программа-3 максатларын һәм бурычларын яктыртуга юнәлдерелгән мәгълүмати һәм аңлату эшен оештыра;
- Программаны гамәлгә ашыру барышы һәм ирешелгән нәтижәләр турында мәгълүматны «Интернет» челтәрендәге рәсми сайтта урнаштыра;
- Ярдәмче программа-3 бюджет акчаларын максатчан һәм нәтижәле куллану өчен җаваплы;
- 3-ярдәмче программада билгеләнгән башка вәкаләтләрне гамәлгә ашыра.

3 ярдәмче программаны гамәлгә ашыруда Татарстан Республикасы Чүпрәле муниципаль районы Башкарма комитетының яшьләр эшләрә, спорт һәм туризм бүлеге буйсынуындагы муниципаль бюджет учреждениеләрә катнаша, алар бюджет акчаларын максатчан һәм нәтижәле файдаланган өчен җаваплы була. ярдәмче программа-3 һәм хисап документларын үз вакытында бирү.

3 ярдәмче программаны гамәлгә ашыру механизмы яшьләр сәясәте өлкәсендә хезмәтләр күрсәтүче муниципаль бюджет учреждениеләрә эшчәнлеген бюджет сметасын төзү, раслау һәм алып бару юлы белән тәмин итүне күздә тотта.

Гамәлгә ашыруның нәтижәлеләген бәяләү методикасы Хисап елы нәтижәләрә буенча фактта ирешелгән максатчан күрсәткечләрне аларның план күрсәткечләрә белән чагыштыру принцибына нигезләнә.

3-ярдәмче программаны гамәлгә ашыруны контрольдә тотуны Чүпрәле муниципаль районы Башкарма комитеты башкара.

5. 1-ярдәмче программаны гамәлгә ашыруның нәтижәлелеген бәяләү

3 ярдәмче программасы социаль өлкәдә барлыкка килә торган проблемаларны хәл итүгә юнәлтелгән һәм социаль характер йөртә. Шуңа бәйле рәвештә, подпрограмманы гамәлгә ашырудан социаль эффект алу беренче чираттагы әһәмияткә ия.

3-ярдәмче программаны гамәлгә ашыру нәтижәсендә:

- Чүпрәле муниципаль районыннан килгән балалар һәм укучы яшьләрнең гомуми саныннан республика һәм бөтенроссия дәрәжәсендәге чараларда жиңүчеләр һәм призерлар өлешен 50гә кадәр арттыру%;
- 5-18 яшьлек балаларны өстәмә белем бирү программалары белән (өстәмә белем бирү хезмәтләре алучы балалар санының 5-18 яшьлек балаларның гомуми санының чагыштырма өлеше) 75 яшькә кадәр каплауны арттыру%;
- районда сәләтле балалар һәм талантлы укучы яшьләр белән эшләнүнең төрле формаларында әзерлек һәм квалификация күтәрү узган яшь талантлар белән эшләнүче педагог хезмәткәрләр һәм остазлар санын 50 кешегә кадәр арттыру.

Шулай ук булдырылачак:

- мәгариф, мәдәният, спорт, яшьләр сәясәте оешмаларының яшь талантларны ачыклау, үстерү, аларга ярдәм итү һәм аларга ярдәм итү мәсьәләләрендә координацияләнгән һәм оператив ведомствоара хезмәттәшлек механизмнары;
- барлык балаларның һәм укучы яшьләрнең белем алу, тәрбияләү, сәләтләр үстерү, төрле эшчәнлек өлкәләрендә, аларның яшәү урыны, социаль хәле һәм гаиләнең финанс мөмкинлекләренә карамастан, алга таба үз-үзләрен тормышка ашыру өчен шартлар тудыручы нәтижәле белем бирү системасы.

«2024-2028 елларга Чүпрәле муниципаль районының сәләтле һәм ижади (талантлы) яшьләренә ярдәм һәм аларны үстерү» 3-ярдәмче программасына кушымта

«2024-2028 елларга Чүпрәле муниципаль районының сәләтле һәм ижади (талантлы) яшьләренә ярдәм итү һәм аларны үстерү» муниципаль ярдәмче программа нәтижеләрен бәяләүнең максатлары, бурычлары, индикаторлары һәм 7-ярдәмче программа чаралары буенча финанслау

Максатның исеме	Биремнең исеме	3-ярдәмче программаның исеме	Төп чараларның атамалары	Башкаруучылар	Төп чараларның үтәү вакыты	Соңгы нәтижеләргә бәяләү күрсәткечләре, берәмлекләр	Индикаторларның кыйммәтләре						Финанслау чыганагын күрсәтпәй			
							2024	2025	2026	2027	2028	2024	2025	2026	2027	2028
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	2027	2028
Районда сәләтле балаларны һәм талантлы балаларны үстерү, аларга ярдәм итү һәм аларга ярдәм итү буенча эшчәнлекнең инфраструктура һәм маддиги-техник нигезләрен үстерү; районда сәләтле	Районда сәләтле балаларны һәм талантлы балаларны үстерү, аларга ярдәм итү һәм аларга ярдәм итү буенча эшчәнлекнең инфраструктура һәм маддиги-техник нигезләрен үстерү; районда сәләтле	«2024-2028 елларга Чүпрәле муниципаль районының сәләтле һәм ижади (талантлы) яшьләренә ярдәм итү һәм аларга ярдәм итү үстерү» мун программасы-3	КВН хәрәкәтен үстерү	Мәдәният бүлеге, ОДМСиТ	2024-2028	Ирекле хәрәкәтне үстерүгә юнәлдерелгән чараларда катнашучы яшьләргә, %	12	13	14	15	16	200 000	200 000	200 000	200 000	200 000
аль һәм шәхси үсешенә ярдәм итүче күрсәтү			«Безнең заман» эшче яшьләр ижаты фестивале	Мәдәният бүлеге, ОДМСиТ, МБУ М(П)К			12	13	14	15	16					

балалар һәм талантлы укучы яшьләрнең сәләтләрне ачыклауга һәм үстерүгә юнәлдерелгән чаралар системасын камилләштерү һәм гамәлгә ашыру	Сәләтле балалар өчен «Радуга талантов» фестивале	ОДМСиТ, МБУ М(П)К «Созидание»	12	13	14	15	16						
		МБУ «Форпост»	11	12	13	14	15	16					
балалар һәм талантлы укучы яшьләрнең сәләтләрне ачыклауга һәм үстерүгә юнәлдерелгән чаралар системасын камилләштерү һәм гамәлгә ашыру	«Созвездие – Йолдызлык» республика яшьләр эстрада сәнгате фестивален ең район этабы	Мәденият бүлеге, ОДМСиТ, МБУ М(П)К Созидание	12	13	14	15	16						
		ОДМСиТ, МБОУ «Спорт мәктәбе»	12	13	14	15	16						

4-ярдәмче программа
«2024-2028 елларга Чүпрәле муниципаль районында дәүләтнең аерым кайгыртуына мохтаж балаларга һәм яшьлэргә ярдәм»

4-ЯРДӘМЧЕ ПРОГРАММА ПАСПОРТЫ

Муниципаль ярдәмче программаның-4 исеме	«2024-2028 елларга Чүпрәле муниципаль районында дәүләт кайгыртуына мохтаж балаларга һәм яшьлэргә ярдәм» 4 муниципаль ярдәмче программасы (алга таба - 4 ярдәмче программасы)
Муниципаль ярдәмче программа-4 координаторы	ТР Чүпрәле муниципаль районы Башкарма комитетының яшьлэр эшлэре, спорт һәм туризм бүлегэ
Муниципаль ярдәмче программаның-4 максаты	Дәүләтнең махсус яклавына мохтаж балалар өчен тигез мөмкинлеклэр булдыру
Муниципаль ярдәмче программаның-4 бурычлары	<ul style="list-style-type: none"> – ятим балаларның һәм ата-ана каравыннан мэхрүм калган балаларның гаилэ кору өстенлеген саклау; – ятим балалар һәм ата-ана каравыннан мэхрүм калган балалар өчен учреждениелэрдэ тэрбиялэнүчелэрне нэтижэле социализациялэу системасын үстерү; – ятим балаларга һәм ата-ана каравыннан мэхрүм калган балаларга социаль ярдэм чаралары күрсэтү буенча дәүләт гарантиялэрен тээмин итү; – инвалид балаларны һәм сэләмэтлек мөмкинлеклэре чиклэнгэн балаларны тэрбиялэүче гаилэлэргэ ярдэм; – инвалид балаларны сэләмэт яшьтэшлэре мохитенэ кертү һәм аларның мэдэни һәм спорт тормышында һәм башка массакулэм чараларда катнашуын тээмин итү өчен шартлар тудыру
Муниципаль ярдәмче программаны-4 гамэлгэ ашыру этаплары һәм сроклары	2024-2028 еллар
Муниципаль ярдәмче программаның-4 бюджет ассигнованиелэре күлэме	<p>4-ярдәмче программаны финанс белэн тээмин итү Чүпрәле муниципаль районы бюджетыннан каралган.</p> <p>4-ярдәмче программаны финанслауның гомуми күлэме Чүпрәле муниципаль районы бюджеты акчасыннан: 350 000 сум тэшкит итэчэк.</p> <p>шул исэптэн гамэлгэ ашыру еллары буенча:</p> <p>2024 ел - 70 000 сум;</p> <p>2025 ел - 70 000 сум;</p> <p>2026 ел - 70 000 сум;</p>

	<p>2027 ел - 70 000 сум; 2028 ел - 70 000 сум.</p> <p>4-ярдәмче программаны финанслау күләме фаразлау характерында һәм тиешле елга һәм план чорына Чүпрәле муниципаль районының жирле бюджеты проекты формалаштырганда ел саен төгәлләнергә тиеш.</p>
Муниципаль ярдәмче программаның-4 үтәлешен контрольдә тоту	Чүпрәле муниципаль районы Башкарма комитеты
4-ярдәмче программаны гамәлгә ашыруның көтелгән ахыргы нәтижәләре	<ul style="list-style-type: none"> – инвалид балалары булган гаиләләрнең социаль-психологик хезмәтләр, шул исәптән укыту һәм озата бару, инвалид балаларны тәрбияләүче гаиләләрнең гомуми саныннан 3 тапкыр артуы; – ятим балаларга һәм ата-ана каравыннан мәхрүм калган балаларга социаль ярдәм күрсәтү буенча дәүләт гарантияләрен тулы күләмдә тәмин итү

1. Дәүләт яшьләр сәясәте өлкәсендәге агымдагы халәткә характеристика

Дәүләт кайгыртуына мохтаж балалар категориясенә, беренче чиратта, ятим балалар һәм ата-ана тәрбиясеннән мәхрүм калган балалар, сәламәтлеге мөмкинлекләре чикләнгән балалар, инвалид балаларны да кертеп, керә. Бу балалар төркемнәре өчен тигез мөмкинлекләр булдыру дискриминацияне бетерү принцибына нигезләнә.

Жирле үзидарә органнары тарафыннан түләү өчен социаль наем шартнамәсе буенча торак урыны бирү турында суд карарын үтәү тәртибен һәм ысулын үзгәртү турында Карар кабул итү мөмкинлеге анализлана.

2. 4-ярдәмче программаны гамәлгә ашыруның максатлары, бурычлары, сроклары һәм этаплары

4-ярдәмче программаның максаты-дәүләтнең махсус яклавына мохтаж балалар өчен тигез мөмкинлекләр булдыру.

4-ярдәмче программаның бурычлары:

- ятим балаларның һәм ата-ана каравыннан мәхрүм калган балаларның гаилә кору өстенлеген саклау;
- ятим балалар һәм ата-ана каравыннан мәхрүм калган балалар өчен учреждениеләрдә тәрбияләнүчеләрне нәтижәле социализацияләү системасын үстерү;
- ятим балаларга һәм ата-ана каравыннан мәхрүм калган балаларга социаль ярдәм чаралары күрсәтү буенча дәүләт гарантияләрен тәмин итү;
- инвалид балаларны һәм сәламәтлек мөмкинлекләре чикләнгән балаларны тәрбияләүче гаиләләргә ярдәм;
- инвалид балаларны сәламәт яшәтешләре мохитенә кертү һәм аларның мәдәни һәм спорт тормышында һәм башка массакүләм чараларда катнашуын тәмин итү өчен шартлар тудыру.

4-ярдщмче программаны гамэлгә ашыру 2024 елдан 2028 елга кадәр башкарылырга тиеш.

3. 4-ярдәмче программаны ресурс белән тәэмин итүне нигезләү

Муниципаль ярдәмче программа-4 Чүпрәле муниципаль районы бюджеты акчаларын файдалануны күздә тотта.

4-ярдәмче программаны финанслауның гомуми күләме Чүпрәле муниципаль районы бюджеты акчасыннан: 350 000 сум тәшкил итәчәк.

шул исәптән гамэлгә ашыру еллары буенча:

2024 ел - 70 000 сум.;

2025 ел - 70 000 сум.;

2026 ел - 70 000 сум.;

2027 ел - 70 000 сум.;

2028 ел - 70 000 сум.

4-ярдәмче программаны финанслау күләме фаразлау характерында һәм тиешле елга һәм план чорына Чүпрәле муниципаль районының жирле бюджеты проектын формалаштырганда ел саен төгәлләнергә тиеш.

4. 4-ярдәмче программаны гамэлгә ашыру механизмы

4-ярдәмче программаны гамэлгә ашыру өчен Яшьләр эшләре, спорт һәм туризм бүлеге җаваплы, ул максатчан индикаторларны мониторинглый. 4-ярдщмче программаны гамэлгә ашыруда яшьләр эшләре, спорт һәм туризм бүлегенең барлык ведомство карамагындагы учреждениеләре катнаша.

4-ярдәмче программа белән агымдагы идарә итүне ТР Чүпрәле муниципаль районы Башкарма комитетының Яшьләр эшләре, спорт һәм туризм бүлеге Подпрограмма координаторы башкара:

- муниципаль программаны эшләүне, аны Ярдәмче программа-4нең аерым чараларын башка башкаручылар белән килештерүне тәэмин итә;
- 4-ярдәмче программаның структурасын һәм 4-ярдәмче программаның аерым чараларын башкаручыларның башка исемлеген формалаштыра;
- Ярдәмче программа-4 гамэлгә ашыру чаралары күләме һәм чыганаclarы буенча тәкъдимнәр әзерләүне Ярдәмче программа-4 чараларын үтәү өчен җаваплы муниципаль заказчылар тәкъдимнәре нигезендә гамэлгә ашыра;
- 4-ярдәмче программаның аерым чараларын башкаручыларның хисапларын мониторинглау һәм анализлауны гамэлгә ашыра;
- 4-ярдәмче программаның нәтижәлелеген бәяли;
- 4-ярдәмче дпрограмманы гамэлгә ашыру барышы турында еллык хисап әзерли;
- Ярдәмче программа-4 максатларын һәм бурычларын яктыртуга юнәлдерелгән мәгълүмати һәм аңлату эшен оештыра;
- 4-ярдәмче программа гамэлгә ашыру барышы һәм ирешкән нәтижәләре турында мәгълүматны «Интернет» челтәрендәге рәсми сайтта урнаштыра;
- 4-ярдәмче программа бюджет акчаларын максатчан һәм нәтижәле куллану өчен җаваплы.
- 4-ярдәмче программада билгеләнгән башка вәкаләтләрне гамэлгә ашыра.

4 нче ярдәмче программаны гамэлгә ашыруда ТР Чүпрәле муниципаль районы

Башкарма комитетының яшьләр эшләрә, спорт һәм туризм бүлеге карамагындагы муниципаль бюджет учреждениеләрә катнаша, алар 4 нче ярдәмче программаның бюджет акчаларын максатчан һәм нәтижәле куллану һәм хисап документларын вакытында тапшыру өчен җаваплы.

4 ярдәмче программаны гамәлгә ашыру механизмы яшьләр сәясәте өлкәсендә хезмәтләр күрсәтүче муниципаль бюджет учреждениеләрә эшчәнлеген бюджет сметасын төзү, раслау һәм алып бару юлы белән тәмин итүне күздә тотта.

4-ярдәмче программаны гамәлгә ашыруның нәтижәлелеген бәяләү методикасы чынлыкта ирешелгән максатчан күрсәткечләрне Хисап елы нәтижәләре буенча аларның планлы кыйммәтләрә белән чагыштыру принцибына нигезләнә.

4-ярдәмче программаны гамәлгә ашыруны контрольдә тотуны Чүпрәле муниципаль районы Башкарма комитеты башкара.

5. 4-ярдәмче программаны гамәлгә ашыруның нәтижәлелеген бәяләү

Өлеге 4-ярдәмче программаны гамәлгә ашыру түбәндәге мәсьәләләрне хәл итәргә мөмкинлек бирәчәк:

- инвалид балалары булган гаиләләрнең социаль-психологик хезмәтләр, шул исәптән укыту һәм озата бару, инвалид балаларны тәрбияләүче гаиләләрнең гомуми саныннан 3 тапкыр артуы;
- ятим балаларга һәм ата-ана каравыннан мәхрүм калган балаларга социаль ярдәм күрсәтү буенча дәүләт гарантияләрен тулы күләмдә тәмин итү.

«2024-2028 елларга Чүпрәле муниципаль районы дөүләтенең аерым кайгыртуына мохтаж балаларга һәм яшьләргә ярдәм» 4 ярдәмче программасына кушымыта

«2024-2028 елларга Чүпрәле муниципаль районы дөүләтенең аерым кайгыртуына мохтаж балалар һәм яшьләргә ярдәм итү» муниципаль ярдәмче программа нәтижәләрен бәяләүнең максатлары, бурычлары, индикаторлары һәм 7-ярдәмче программа чаралары буюнча финанслау

Максатны ң исеме	Биремнең исеме	4-ярдәмче программаның исеме	Төп чараларның атамалары	Башкаручыла р	Төп чарал арны ң үтәү вакы ты	Соңгы нәтижәләрн е бәяләү күрсәткечлә ре, берәмлеклә р	Индикаторларның кыйммәтләре							Финанслау чыганагын күрсәтел финанслау		
							2024	2025	2026	2027	2028	2024	2025		2026	2027
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
дөүләтнең ахус клавна охтаж алалар чен тигез өмкинле пәр улдыру	Ятим балаларның һәм ата-ана каравыннан мәхрүм калган балаларның гаилә кору өстенлеген саклау; Ятим балалар һәм ата-ана каравыннан мәхрүм калган балалар өчен учреждениеләр дө тәрбияләнүчел әрне нәтижәле социализациял әү системасын	«2024-2028 елларга Чүпрәле муниципаль районы дөүләтенең аерым кайгыртуына мохтаж балаларга һәм яшьләргә ярдәм итү» муниципаль ярдәмче программасы-4	«Без - яна буын» конкурс- күңел ачу программасы	МБУ М(П)К «Созидание», МБУ «Форпост»	2024- 2028	Чүпрәле муниципаль районы дөүләтенең аерым кайгыртуын а мохтаж балалар һәм яшьләренә колачлау	10	11	12	13	14	70 000 жирл е бюдж ет	7000 0 жирл е бюдж ет	70 000 жирл е бюдж ет	70 000 жирл е бюдж ет	70 000 жирл е бюдж ет
			ОВЗ белән авыручы балалар арасында күнелле стартлар "Минем киләгем" рәсемнәр конкурсы	ОДМСит , МБО «Спорт мәктәбе» МБУ «Форпост»			10	11	12	13	14					

Үстөрү. Ятим балаларга һәм ата-ана тәрбиясеннән мөхрүм калган балаларга социаль ярдәм чараларын күрсәтү буенча дүүлөт гарантияларен тээмин итү. Инвалид балаларны һәм ОВЗ белән авыручы балаларны тәрбияләүче гаиләләргә ярдәм итү. Инвалид балаларны сәламәт яшәтәшләре мохитенә кергү һәм аларның мэдәни һәм спорт тормышында һәм башка массакуләм чараларда катнашуын тээмин итү өчен шартлар тудыру	«Чикләрсез ижат» ижат конкурсы КДН һәм МСРК комиссиясе утырышлар ында катнашу «Мин сине яратам, Россия» Фестиваль-конкурсы "Кайнар йөрәк" акциясе	ОДМСит, МБУ М(П)К «Созидание»	10	11	12	13	14						
		ОДМСит	10	11	12	13	14						
		МБУ ЦМФООП «Форпост»	10	11	12	13	14						
		ОДМСит, МБУ «Форпост»	10	11	12	13	14						

5-ярдәмче программа
«2024-2028 елларга Чүпрәле муниципаль районының эшләүче
яшьләренә ярдәм»;

5-ярдәмче программаның паспорты

5-ярдәмче программаның исеме	«2024-2028 елларга Чүпрәле муниципаль районында эшләүче яшьләргә ярдәм итү» муниципаль ярдәмче программа-5	
5-ярдәмче программаны эшләү өчен нигезләр	Россия Федерациясе Хөкүмәтенең «2030 елга кадәр чорга яшьләренә эш белән тәэмин итүгә ярдәм итүнең озак сроклы программасын раслау турында» 2021 елның 14 декабрендәге 3581-р номерлы карары	
5-ярдәмче программа координаторы	Татарстан Республикасы Чүпрәле муниципаль районы Башкарма комитетының яшьләр эшләре, спорт һәм туризм бүлеге	
5-ярдәмче программаны эшләүче	Татарстан Республикасы Чүпрәле муниципаль районы Башкарма комитетының яшьләр эшләре, спорт һәм туризм бүлеге	
5-ярдәмче программаның җаваплы башкаручысы	Татарстан Республикасы Чүпрәле муниципаль районы Башкарма комитетының яшьләр эшләре, спорт һәм туризм бүлеге	
5-ярдәмче программаның максаты һәм бурычлары	<p>– 5-ярдәмче программаның максаты: район предприятиеләрендә һәм оешмаларында эшләүче яшьләргә карата гамәлгә ашырыла торган яшьләр сәясәтенең нәтиҗәлеләген арттыру, Чүпрәле муниципаль районының эшләүче яшьләренең социаль һәм икътисадый активлыгын арттыру өчен шартлар тудыру.</p> <p>5-ярдәмче программаның бурычлары:</p> <ul style="list-style-type: none"> – эшләүче яшьләргә мәгълүмати тәэмин итү өчен шартлар тудыру; – төбәк предприятиеләрендә һәм оешмаларында яшьләр бергәлекләрен, берләшмәләрен формалаштыру һәм үстерү, яшьләр активы санын арттыру өчен шартлар тудыру; – эшләүче яшьләренң һөнәри, патриотик, интеллектуаль һәм ижади үсешенә, хокукый грамоталылык дәрәжәсен күтәрүгә, яшьләр мохитенә экстремизм һәм террорчылык идеяләрен кертүне профилактикалауга ярдәм итү; – эшләүче яшьләренң инновацион рационализаторлык потенциалын үстерү өчен шартлар тудыру 	
5-ярдәмче программаны гамәлгә ашыру вакыты һәм этаплары	2024-2028 еллар	
	Финанслау	5-ярдәмче программаны гамәлгә ашыру еллары

5-ярдәмче программаны финанслау күләме һәм чыганақлары	чыганақлары	2024 (сум)	2025 (сум)	2026 (сум)	2027 (сум)	2028 (сум)	Барлығы (сум)
	Муниципаль бюджет	50 000	50 000	50 000	50 000	50 000	250 000
	Федераль бюджет	-	-	-	-	-	-
	Республика бюджеты	-	-	-	-	-	-
	Башка чыганақлар	-	-	-	-	-	-
	Барлығы	50 000	50 000	50 000	50 000	50 000	250 000
*2024-2028 елларга акчалар күләме фаразлана, тиешле финанс елына һәм план чорына бюджет турында Татарстан Республикасы Чүпрәле муниципаль районы Советы карары белән билгеләнә.							
5-ярдәмче программаны гамәлгә ашыруның көтелгән нәтижәләре һәм нәтижәлелек күрсәткечләре	<p>– Чүпрәле муниципаль районында эшсез яшьләргә социаль ярдәм күрсәтүнең дәүләт гарантияләрен вакытында һәм тулы күләмдә үтәү;</p> <p>– аларның хезмәт шартларын яхшырту исәбенә хезмәткәрләренң сәламәтлеген саклауны тәмин итү;</p> <p>– «Һөнәре буенча иң яхшысы» конкурсында катнашучылар саны 2 кешегә кадәр;</p> <p>– эшләүче яшьләренң төбәк форумнарында районнан катнашучылар саны 5 кешегә кадәр</p>						
5-ярдәмче программаны гамәлгә ашыруны контрольдә тотуны оештыру системасы	Татарстан Республикасы Чүпрәле муниципаль районы Башкарма комитеты һәм финанс тикшерүен гамәлгә ашыручы башка органнар						

1. 5-ярдәмче программаны гамәлгә ашыру өлкәсенә гомуми характеристикасы

2024 ел башына Чүпрәле муниципаль районында 20429 кеше яши. 01.01.2024 елга 14 яшьтән 35 яшькә кадәрге яшьләр саны 5242 кешегә житте.

Эшсезлек социаль күренеш буларак Чүпрәле муниципаль районының һәм һәр муниципаль берәмлекнең социаль-икътисади үсеш темпларын чикли, халыкның тормыш сыйфаты күрсәткечләрен киметә. Шуңа күрә хезмәт базарында киеренкелекнең артуын булдырмас өчен мәшгульлек хезмәтенә эш стратегиясе сайланган, ул максимал рәвештә мәшгуль булмаган халык проблемаларын хәл итүгә юнәлдерелгән.

Шулай да, эшсезлек хәленнән иң нәтижәле чыгу юлы булып эшкә урнашу яки һөнәри белем алу һәм хезмәт базарында таләп ителгән һөнәр буенча өстәмә һөнәри белем алу һәм аннан соң эшкә урнашу кала.

2. 5-ярдәмче программаны гамәлгә ашыруның максатлары, бурычлары, сроклары һәм этаплары

5-ярдәмче программасының төп максаты - район предприятиеләрендә һәм оешмаларында эшләүче яшьләргә карата гамәлгә ашырыла торган яшьләр сәясәтенә

нәтижелелеген арттыру, Чүпрәле муниципаль районының эшләүче яшьләренә социаль һәм икътисади активлыгын арттыру өчен шартлар тудыру.

Күрсәтелгән максатларга ирешү өчен түбәндәге бурычларны хәл итү каралган:

- эшләүче яшьләргә мәгълүмати тәмин итү өчен шартлар тудыру;
- төбәк предприятиеләрендә һәм оешмаларында яшьләр бергәлекләрен, берләшмәләрен формалаштыру һәм үстерү, яшьләр активы санын арттыру өчен шартлар тудыру;

- эшләүче яшьләренә һөнәри, патриотик, интеллектуаль һәм ижади үсешенә, хокукый грамоталылык дәрәжәсен күтәргә, яшьләр мохитенә экстремизм һәм террорчылык идеяләрен кертүне профилактикалауга ярдәм итү;

- эшләүче яшьләренә инновацион рационализаторлык потенциалын үстерү өчен шартлар тудыру.

Көтелгән нәтижеләр

- Чүпрәле муниципаль районында эшсез яшьләргә социаль ярдәм күрсәтүнең дәүләт гарантияләрен вақытында һәм тулы күләмдә үтәү;

- аларның хезмәт шартларын яхшырту исәбенә хезмәткәрләренә сәламәтлеген саклауны тәмин итү;

- «Һөнәре буенча иң яхшысы» конкурсында катнашучылар саны 2 кешегә кадәр;

- эшләүче яшьләренә төбәк форумнарында районнан катнашучылар саны 5 кешегә кадәр.

5-ярдәмче программаны гамәлгә ашыру вақыты 2024-2028 еллар.

3. 5-ярдәмче программаны финанслау күләме һәм чыганаclarы

5-ярдәмче программаны финанслауның төп чыганаclarы булып Чүпрәле муниципаль районы бюджеты акчалары тора. 5-ярдәмче программаны финанслау күләме фаразлау характерында һәм тиешле финанс елына һәм план чорына Чүпрәле муниципаль районы бюджеты проекты формалаштырганда ел саен төгәлләнергә тиеш.

5-ярдәмче программаны өстәмә финанслау максатыннан, юридик һәм/яки физик затлардан спонсорлык ярдәме җәлеп итү мөмкин.

Өлеге 5-ярдәмче программаны гамәлгә ашыру белән бәйлә чараларны финанслау тиешле финанс елына Чүпрәле муниципаль районы бюджетында расланган ассигнованиеләр чикләрендә башкарыла. Чүпрәле муниципаль районы территориясендә район бюджеты мөмкинлекләреннән, инфляция процессларыннан һәм икътисади өзгыятьтән чыгып, 1 нче ярдәмче программаны гамәлгә ашыруга тотылган акчалар күләме төгәлләнергә һәм төзәтелергә мөмкин.

4. 5-ярдәмче программаны гамәлгә ашыру механизмы

5-ярдәмче программа эш бирүчеләренә, һөнәри белем бирү учреждениеләренә һәм чыгарылыш укучыларының мәнфәгатьләрен эшкә урнаштыру мәсьәләләрендә интеграцияләргә, яшьләренә мәгариф, хезмәт һәм мәшгульлек мәсьәләләре белән шөгыльләнүче гамәлдәге һәм яңа төзелә торган дәүләт, ведомство һәм ижтимагый оешмалар һәм учреждениеләр базасында укучыларны һәм чыгарылыш укучыларын эшкә урнаштыруга консультация бирү, мәгълүмати һәм белем бирү ярдәме системасын формалаштырырга мөмкинлек бирүче чаралар җыелмасы булып тора. Эш бирүчеләр һәм эшмәкәрләр берлегенә, профсоюзның, ижтимагый оешмаларның,

студентлар берлегенең 5 нче программасын гамәлгә ашыруда катнашу кирәкле шарт булып тора.

Гамәлгә ашыру ысуллары, куелган максатларга ирешү юллары:

- студентлар һәм чыгарылыш укучыларының мәшгульеге проблемалары буенча түгәрәк өстәлләр һәм конференцияләр үткәрү;
- алга таба хезмәттәшлекнең ихтыяжларын һәм перспективаларын ачыклау максатыннан яшьләрнең бизнес-берләшмә вәкилләре һәм район житәкчеләре белән очрашуларын үткәрү;
- перспективалы яшь чыгарылыш укучыларына һәм перспективалы (инновацион) проектларга ярдәм итү;
- фәнни-гамәли семинарлар, конференцияләр, форумнар оештыру һәм үткәрү;
- мәгълүмати эшчәнлек, ММЧ вәкилләре белән эшләү;
- яшьләрнең мәшгульегенә ярдәм итүдә яңа перспективалы хезмәт базарларын ачыклау максатыннан кадрлар агентлыклары һәм хезмәтләре белән хезмәттәшлек итү;
- кире элементә эшкә урнаштырылган белгечнең һөнәри эшчәнлеген контрольдә тоту алып барыла, һәм программаны гамәлгә ашыруның башлангыч стадияләрендә тиешле төзәтмәләр ясала;
- предприятие эшчәнлегенә белән танышу максатыннан район предприятиеләренә экскурсияләр эзерләү һәм үткәрү (алга таба эшкә урнашу перспективасы белән).

5. 5-ярдәмче программаны гамәлгә ашыруның нәтижәләлеген баяләү

Өлеге 5-ярдәмче программаны гамәлгә ашыру түбәндәге мәсьәләләренә хәл итәргә мөмкинлек бирәчәк:

- чыгарылыш укучыларының югары дәрәжәдәге конкурентлык сәләтен тәэмин итү, белем бирү программаларын даими рәвештә хезмәткәрләрнең һөнәри квалификациясенең иң югары критерийларына юнәлтү, аларның һөнәри җайлылыгын һәм мобильлеген арттыру хисабына;
- хезмәт базарында һәм мәгариф хезмәтләре базарында ихтыяжны һәм тәкъдимне фаразлау һәм аларны белгечләр эзерләү күләмнәрен, профильләрен һәм срокларын үзгәртеп көйләү;
- район яшьләренең хезмәт базарында үз-үзләрен алга этәрү программаларын гамәлгә ашыру, аларның профессиональ карьераларын перспективалы планлаштыру.

	<p>өчен шартлар тудыру; - эшлүче яшьләрнең һөнәри, патриотик, интеллектуаль һәм ижади үсешенә, хокукый грамоталылык дәрәжәсен арттыруга ярдәм итү</p> <p>- эшлүче яшьләрнең инновацион рационализа торлык потенциалы өчен шартлар тудыру</p>		<p>Эшче яшьләрнең грант конкурсларында катнашуы</p> <p>«Безнең заман» эшче яшьләр ижаты фестивале</p>	<p>ОДМСиТ, МБУ М(П)К «Созидание»</p> <p>Мәдәният бүлгә, ОДМСиТ, МБУ М(П)К Созидание</p>			5	6	7	8	9	
--	--	--	---	---	--	--	---	---	---	---	---	--

6-ярдәмче программа
«2024-2028 елларга Чүпрәле муниципаль районында ирекле ярдәмчелекне
(волонтерлыкны) үстерү»

6-ярдәмче программаның паспорты

6-ярдәмче программаның исеме	«2024-2028 елларга Чүпрәле муниципаль районында ирекле ярдәмчелекне (волонтерлыкны) үстерү» 6 муниципаль ярдәмче программасы
6-ярдәмче программаны эшләү өчен нигезләр	Россия Федерациясе Хөкүмәтенен 2018 елның 27 декабрена 2950-р номерлы карары белән расланган 2025 елга кадәр Россия Федерациясендә ирекле ирекле ярдәмчелекне (волонтерлыкны) үстерү концепциясе
Координатор 6-ярдәмче программа	Татарстан Республикасы Чүпрәле муниципаль районы Башкарма комитетының яшьләр эшләре, спорт һәм туризм бүлеге
6-ярдәмче программаны эшләүче	Татарстан Республикасы Чүпрәле муниципаль районы Башкарма комитетының яшьләр эшләре, спорт һәм туризм бүлеге
6-ярдәмче программаның җаваплы башкаручысы	Татарстан Республикасы Чүпрәле муниципаль районы Башкарма комитетының яшьләр эшләре, спорт һәм туризм бүлеге
6-ярдәмче программаның максаты һәм бурычлары	<p>Подпрограмманың максаты-6: Чүпрәле муниципаль районы территориясендә ирекле ярдәмчелекне (волонтерлыкка) үстерү һәм ярдәм итү.</p> <p>6-ярдәмче программаның бурычлары:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ирекле ярдәмчелек (волонтерлык) оешмаларының һәм иреклеләрнең (волонтерларның) катнашуын тәмин итүче шартлар тудыру, республика, муниципаль дәрәжәләрдә социаль мәсьәләләрне хәл итүдә гражданнарның үз-үзләрен тормышка ашыру. - Чүпрәле районы волонтерлары өчен мотивация чараларын әзерләү, оештыру һәм гамәлгә ашыру; - ирекле ярдәмчелек (волонтерлык) өлкәсендә эшчәнлек алып баручы белгечләрнең компетенцияләрен камилләштерү өчен шартлар тудыру; - ирекле ярдәмчелек (волонтерлык) эшчәнлегенә методик, мәгълүмати, консультацион ярдәмне үстерү; - ирекле ярдәм итү (волонтерлык) хәрәкәте эшчәнлегенә турында мәгълүмат тәмин итүне, халыкның мәгълүматлылыгын үстерү; - жирле үзидарә органнарының ижтимагый берләшмәләр, мөгариф системасы учреждениеләре, социаль яклау, массакүләм мәгълүмат чаралары, ижади һәм дини оешмалар белән үзара хезмәттәшлеген үстерү;

	<ul style="list-style-type: none"> - халыкның төрле катламнарының ирекле эшчәнлегендә катнашуга кызыксынуны стимуллаштыру һәм ирекле булырга теләүче кешеләргә ярдәм итү; - төрле социаль әһәмиәтле проектлар, акцияләр, чаралар эшләү һәм гамәлгә ашыру; - ирекле хәрәкәтне пропагандалау (реклама агитацияләре, акцияләр үткәру, ММЧда ирекле темасын яктырту, SMM (социаль медиа)) 						
6-ярдәмче программаны гамәлгә ашыру вакыты һәм этаплары	2024-2028 еллар						
6-ярдәмче программаны финанслау күләме һәм чыганаclarы	Финанслау чыганаclarы	6-ярдәмче программаны гамәлгә ашыру еллары					
		2024 (сум)	2025 (сум)	2026 (сум)	2027 (сум)	2028 (сум)	Барлығы (сум)
	Муниципаль бюджет	50 000	50 000	50 000	50 000	50 000	250 000
	Федераль бюджет	-	-	-	-	-	-
	Республика бюджеты	-	-	-	-	-	-
	Башка чыганаclar	-	-	-	-	-	-
	Барлығы	50 000	50 000	50 000	50 000	50 000	250 000
	* 2024-2028 елларга акча күләме фаразлау характерында, тиешле финанс елына һәм план чорына бюджет турында Татарстан Республикасы Чүпрәле муниципаль районы Советы карары белән билгеләнә						
6-ярдәмче программаны гамәлгә ашыруның көтелгән нәтижеләре һәм нәтижелелек күрсәткечләре	<ul style="list-style-type: none"> - ел саен ирекле эшчәнлеккә күбрәк укучыларны, студентларны, эшләүче һәм эшсез яшьләрне жәлеп итү; - волонтерлык нигезендә ижтимагый файдалы өлкәдә ижтимагый һәм һөнәри мәшгульлеккә жәлеп итү юлы белән яшьләрне активлаштыру; - ирекле ярдәм итү (волонтерлык) эшчәнлегенә белән шөгылләнүче гражданның өлешен 10 процентка кадәр арттыруны тәмин итәргә; - ирекле ярдәм итү (волонтерлык) темасына мәгълүмат материаллар (телевидение, радио, басма һәм интернет-басмалар) эшләүне тәмин итәргә, елына 70 берәмлеккә кадәр; - билгеләнгән үрнәктәге ирекле (волонтерлык) китаплар санын арттыру; - ел саен техник ярдәмне һәм автоматлаштырылган «Добро.ру» мәгълүмат системасын тәмин итәргә; - яшүсмерләр һәм яшьләр арасында волонтер образын уңай кабул итү; - ирекле ярдәм итүнең тотрыклы ижтимагый-дәүләт системасын булдыру 						

6-ярдәмче программаны гамәлгә ашыруны контрольдә тотуны оештыру системасы	Татарстан Республикасы Чүпрәле муниципаль районы Башкарма комитеты һәм финанс тикшерүен гамәлгә ашыручы башка органнар
---	--

1. 6-ярдәмче программаны гамәлгә ашыру өлкәсенә гомуми характеристикасы

Волонтерлык эшчәнлеге, яшьләрнең ирекле активлыгы жәмгыятьнең социаль үсешендә мәгариф, фән, мәдәният, сәнгать, сәламәтлек саклау, спорт, әйләнә-тирә мохитне саклау һәм башка өлкәләрдә мөһим факторлар булып тора.

Россия Федерациясе Хөкүмәтенә 2018 елның 27 декабрендәге 2950-р номерлы карары белән расланган 2025 елга кадәр Россия Федерациясендә Иреклелекне (волонтерлыкны) үстерү концепциясенә ярашлы рәвештә волонтерлыкны үстерүгә һәм таратуга ярдәм итү социаль һәм яшьләр сәясәтенә өстенлекле юнәлешләр санына кертелгән. Ирекле эшчәнлек Яшьләрнең ижади инициативасына һәм социаль ижатына киңлек бирүче, актив гражданлык позициясен һәм яшь кешенең социаль җаваплылыгын тәрбияләү максатларына ирешүгә мөһим өлеш кертүче өлкә булып тора.

Волонтерлык белән актив шөгыйльләнүче яшьләр чаралар һәм акцияләр оештыру, халыкның төрле категорияләре белән аралашу күнекмәләрен һәм осталыкларын ала, бу соңыннан аларны хезмәт базарында конкурентлыкка сәләтләрәк итә.

Шәхси үсештән тыш, волонтерлар жәмгыятьнең социаль проблемаларын хәл итүдә актив ярдәм итәләр, ятим балаларга, инвалидларга, ветераннарга ярдәм итү, балалар һәм яшьләр арасында Бәйләлекләрне профилактикалау һ. б. белән шөгыйльләнеләр.

2. 6-ярдәмче программаны гамәлгә ашыруның максатлары, бурычлары, сроклары һәм этаплары

Төп максат - Чүпрәле муниципаль районы территориясендә ирекле ярдәмчелеккә (волонтерлыкка) ярдәм итү һәм аны үстерү.

- Күрсәтелгән максатларга ирешү өчен түбәндәге бурычларны хәл итү каралган:
- ирекле (волонтерлык) оешмаларының һәм иреклеләренә (волонтерларның) катнашуын тәмин итүче шартлар тудыру, республика, муниципаль дәрәжәләрдә социаль мәсьәләләргә хәл итүдә гражданнарның үз-үзләрен тормышка ашыру.
  - Чүпрәле районы волонтерлары өчен мотивация чараларын эзәрләү, оештыру һәм гамәлгә ашыру;
  - ирекле ярдәмчелек (волонтерлык) өлкәсендә эшчәнлек алып баручы белгечләрнең компетенцияләрен камилләштерү өчен шартлар тудыру;
  - ирекле ярдәмчелек (волонтерлык) эшчәнлегенә методик, мәгълүмати, консультацион ярдәмне үстерү;
  - ирекле ярдәмчелек (волонтерлык) хәрәкәте эшчәнлеге турында мәгълүмат тәмин итүне, халыкның мәгълүматлылыгын үстерү;

- жирле үзидарэ органнарының ижтимагый берләшмэләр, мәгариф системасы учреждениеләре, социаль яклау, массакуләм мәгълүмат чаралары, ижади һәм дини оешмалар белән үзара хезмәттәшлеген үстерү;
- халыкның төрле катламнарының ирекле эшчәнлегендә катнашуга кызыксынуны стимуллаштыру һәм ирекле булырга теләүче кешеләргә ярдәм итү;
- төрле социаль әһәмиятле проектлар, акцияләр, чаралар эшләү һәм гамәлгә ашыру;
- ирекле хәрәкәтне пропагандалау (реклама агитацияләре, акцияләр үткәрү, ММЧда ирекле темасын яктырту, SMM (социаль медиа))

6-ярдәмче программаны гамәлгә ашыру вакыты 2024-2028 еллар.

3. 6-ярдәмче программаны гамәлгә ашыру механизмы

Яшьләр эшләре, спорт һәм туризм бүлеге Чүпрәле муниципаль районы Башкарма комитеты белән берлектә:

- уку йортлары базасында ирекле берләшмәләргә актив үстерү, шул исәптән гамәлдә укыту программаларын куллану;
- электрон һәм басма массакуләм мәгълүмат чараларын, социаль челтәрләргә һәм «Интернет» мәгълүмат-телекоммуникация челтәрен кулланып, яшьләр арасында ихтиярый эшчәнлекне популярлаштыру;
- ирекле ярдәм итү инфраструктурасын үстерү һәм мониторинглау, шул исәптән халыкны ирекле эшчәнлеккә жәлеп итүче ирекле оешмалар булдыру һәм үстерү;
- ирекле хезмәтне хуплау системасын камилләштерү;
- оешмалар, белгечләр һәм волонтерлар арасында алынган белемнәргә һәм тәҗрибәгә тапшыру ысуллары системасын камилләштерү, шул исәптән республика, төбәк-ара, бөтенроссия чараларында, проектларда һәм программаларда катнашу.

4. 6-ярдәмче программаны гамәлгә ашыруга юнәлдерелгән төп чаралар

Төп чаралар:

- волонтерлар - профилактик чараларны оештыручылар өчен өйрәтү семинарлары һәм тренинглары уздыру;
- волонтерларның слетларда, түгәрәк өстәлләрдә катнашуы;
- район һәм муниципаль чараларда, шулай ук социаль учреждениеләрдә эшләрдә катнашу.

Волонтерлар хезмәт күрсәтә торган өлкәләр:

- балалар, яшүсмерләр, яшьләр, башка яшьтәгә кешеләр ялы;
- «риск»төркеме яшүсмерләргә белән социаль эш;
- мәдәни-массакуләм чаралар, акцияләр оештыру һәм үткәрү;
- мөмкинлекләргә чикле балалар, өлкәннәр белән эшләү;
- социаль патронатта булган гаиләләргә, Бөек Ватан сугышы ветераннарына адреслы ярдәм;
- хәйрия, гуманитар ярдәм;
- яшүсмерләр һәм яшьләр арасында хокук бозуларны һәм психоактив матдәләр куллануны профилактикалау;
- яшүсмерләр һәм яшьләр арасында сәламәт яшәү рәвешен популярлаштыру
- жәмәгәтчелек, ММЧ белән элемтә.

5. 6-ярдәмче программаның көтелгән нәтиҗәләре

Эшнең төп нәтиҗәсе-эшчәнлек барышында җаваплырак, яраклаштырылган, сәламәт шәхес формалаштыру.

Волонтер - яшь аудитория телендә сөйләшүче, үзенә карата ышаныч һәм кызыксыну уятучы яхшы күңелле кеше.

Элеге 6-ярдәмче программаны гамәлгә ашыру түбәндәге мәсьәләләрне хәл итәргә мөмкинлек бирәчәк:

- ел саен ирекле эшчәнлеккә күбрәк укучыларны, студентларны, эшләүче һәм эшсез яшьләрне жәлеп итү;
- волонтерлык нигезендә ижтимагый файдалы өлкәдә ижтимагый һәм һөнәри мәшгульлеккә жәлеп итү юлы белән яшьләрне активлаштыру;
- ирекле ярдәм итү (волонтерлык) эшчәнлегенә белән шөгыйльләнүче гражданның өлешен 10 процентка кадәр арттыруны тәмин итәргә;
- ирекле ярдәм итү (волонтерлык) темасына мәгълүмати материаллар (телевидение, радио, басма һәм интернет-басмалар) эшләүне тәмин итәргә, елына 70 берәмлеккә кадәр;
- билгеләнгән үрнәктәге ирекле (волонтерлык) китаплар санын арттыру;
- ел саен техник ярдәмне һәм автоматлаштырылган «Добро.ру» мәгълүмат системасын тәмин итәргә;
- яшүсмерләр һәм яшьләр арасында волонтер образын уңай кабул итү;
- иреклелеккә ярдәм итүнең тотрыклы ижтимагый-дәүләт системасын булдыру.

Элеге подпрограмманы гамәлгә ашыруның нәтижәләгән бәяләүнең төп индикаторлары булып:

Сан күрсәткечләре:

- ирекле эшчәнлектә катнашучы яшьләр саны, яшьләрнең гомуми саны, процентлар;
- Чүпрәле муниципаль районында ирекле берләшмәләр һәм оешмалар саны;
- хупланган ирекле инициативалар саны.

Сыйфат күрсәткечләре:

- район яшьләренә ижтимагый активлык дәрәжәсен һәм аның хәзерге жәмгыять проблемаларын хәл итүдә катнашуын арттыру.

6. Финанслау күләме һәм чыганаclarы

Чүпрәле муниципаль районы бюджетыннан 6 подпрограмманы финанслауның гомуми күләме 250 000 сум тәшкил итәчәк, шул исәптән гамәлгә ашыру еллары буенча:

- 2024 ел - 50 000 сум;
- 2025 ел - 50 000 сум;
- 2026 ел - 50 000 сум;
- 2027 ел - 50 000 сум;
- 2028 ел - 50 000 сум.

6-ярдәмче программаны финанслау күләме фаразлау характерында һәм тиешле елга һәм план чорына Чүпрәле муниципаль районының жирле бюджеты проекты формалаштырганда ел саен төгәлләнергә тиеш.

7. Ирекле ярдәм итүчеләрне бүләкләү чаралары

Ирекле ярдәм итү (волонтерлык) эшчәнлегендә үзләрен күрсәткән активистлар һәм ижтимагый оешмалар вәкилләре түбәндәге рәвешләргә ия булырга мөмкин:

- Башкарма комитетның яшьләр эшләре, спорт һәм туризм бүлегенә грамота, диплом, рәхмәт хаты белән бүләкләү;
- спорт секцияләренә, йөзү бассейнына, тренажер залына, боз аренасына, чаңгы базасына бушлай абонементлар белән бару;

- истәлекле бүләкләр белән бүләкләү;
- житәкче исеменә бүләкләү, бүләкләү турында үтенечнамә һ.б.;
- республика һәм федераль семинарларда, проектларда һәм форумнарда катнашу;
- Чүпрәле муниципаль районы Башлыгының рәхмәт хаты һәм Мактау грамотасы белән бүләкләү;
- Татарстан Республикасы яшьләр эшләре министрлыгы һәм “Татарстан Республикасы ирекләре мәгълүмати-ресурс үзәге” коммерцияле булмаган автоном оешмасы исеменә рәхмәт хаты һәм Мактау грамотасы белән бүләкләү турында үтенечнамә.

«2024-2028 елларга Чүпрәле муниципаль районында ирекле ярдәмчелекне (волонтерлыкны) үстерү» 6-ярдәмче (волонтерлыкны) үстерү» 6-ярдәмче программасына кушымга

«2024-2028 елларга Чүпрәле муниципаль районында ирекле ярдәмчелекне (волонтерлыкны) үстерү» муниципаль ярдәмче программа нәтижеләрен бәяләүнең максатлары, бурычлары, индикаторлары һәм 6-ярдәмче программа чаралары буенча финанслау

Максатны ң исеме	Биремнең исеме	6- ярдәмче програм маның исеме	Төп чараларның атамалары	Башкаруучылар	Төп чарала рның үтәү вакыт ы	Соңгы нәтижеләрне бәяләү күрсәткечләр е, берәмлекләр	Индикаторларның кыйммәтләре						Финанслау чыганагын күрсәтеп финанслау					
							2024	2025	2026	2027	2028	2024	2025	2026	2027	2028		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	2028	
Жәмгыять хақына ирекле (волонтер лык) хезмәт идеяләрен пропаганд алау һәм укучылар ны һәм студентла рны социаль әһәмиятле проблемал арны хәл итүгә жәлеп итү юлы белән яшыләрде югары эхлакый	Чүпрәле муниципал районынд а яшлыларне н гамәлдәге волонтерл ык инициатив аларын хушлау; Эшчәнлек нең яна юнәлешләр ре буенча волонтерл ык отрядлары булдыру; Волонтерл ык эшчәнлегә	«2024- 2028 елларга Чүпрәле муницип аль районын да ирекле ярдәм итүне (волонте рлыкны) үстерү»б муницип аль ярдәмче програм масы	Район волонтерларын ың республика һәм муниципаль чараларда катнашуы	ОДМСиТ, МБУ М(П)К «Созидание», Иреклелек үзәге, МБУ ЦМФООП ФОРПОСТ	2024- 2028	Ирекле хәрәкәтне үстерүгә юнәлдерелгән чараларда катнашучы яшлыларне колачлау, %	15	16	17	18	20	50 000 Жирле бюджет	50 000 Жирл е бюдж ет	50 000 Жирл е бюдж ет	50 000 Жирл е бюдж ет	50 000 Жирл е бюдж ет	50 000 Жирл е бюдж ет	50 000 Жирл е бюдж ет
			Волонтерларн ың Бөөк Ватан сугышы ветераннарына һәм тол хатыннарына баруы	ОДМСиТ, МБУ М(П)К «Созидание», Иреклелек үзәге, МБУ ЦМФООП ФОРПОСТ			10	11	12	13								
			Жирле үзидәрә органнары һәм ижтимагый оешмалар вәкилләре белән ихтиярий эшчәнлек буенча түгәрәк	ОДМСиТ, МБУ М(П)К «Созидание», Иреклелек үзәге, МБУ ЦМФООП ФОРПОСТ														

7-ярдәмче программа
«2024-2028 елларга Чүпрәле муниципаль районы балаларын һәм яшьләрен патриотик тәрбияләү»;

7-ярдәмче программаның паспорты

7-ярдәмче программаның исеме	Ярдәмче программасы-7 «2024-2028 елларга Чүпрәле муниципаль районы балаларын һәм яшьләрен патриотик тәрбияләү»
7-ярдәмче программаны эшләү өчен нигезләр	Татарстан Республикасы законы № 123-ТРЗ, 09.12.2023 "Татарстан Республикасында гражданның патриотик тәрбияләү турында"
Координатор 7-ярдәмче программа	Татарстан Республикасы Чүпрәле муниципаль районы Башкарма комитетының яшьләр эшләре, спорт һәм туризм бүлеге
7-ярдәмче программаны эшләүче	Татарстан Республикасы Чүпрәле муниципаль районы Башкарма комитетының яшьләр эшләре, спорт һәм туризм бүлеге
7-ярдәмче программаның җаваплы башкаручысы	Татарстан Республикасы Чүпрәле муниципаль районы Башкарма комитетының яшьләр эшләре, спорт һәм туризм бүлеге
7-ярдәмче программаның максаты һәм бурычлары	<p>7-ярдәмче программаның максаты: районда иҗтимагый һәм икътисади тотрыклылыкны саклауны тәмин итүче патриотик тәрбия системасын үстерү, ныгыту һәм камилләштерү өчен шартлар тудыру, район балаларында һәм яшьләрендә югары патриотик аң, Ватанга тугрылык, конституцион бурычларны үтәүгә эзерлек формалаштыру.</p> <p>7-ярдәмче программаның бурычлары:</p> <ul style="list-style-type: none"> – яшьләренң рухи-әхлакый тәрбиясе, гражданлык һәм патриотик формалашуы, шәхеснең һәрьяклап үсеше өчен шартлар формалаштыру; – җирле үзидарә органнарының патриотик юнәлештәге иҗтимагый берләшмәләр һәм оешмалар, мәгариф системасы учреждениеләре, мәдәният, социаль яклау бүлеге учреждениеләре, массакуләм мәгълүмат чаралары, иҗади оешмалар белән ведомствора хезмәттәшлеген үстерү; – балаларны һәм яшьләрен патриотик тәрбияләү өлкәсендәге эшчәнлекне гамәлгә ашыручы төрле иҗтимагый оешмалар һәм берләшмәләр эшчәнлегенә ярдәм итү; - гражданның аңында патриотик кыйммәтләр, карашлар һәм ышанулар, мәдәни һәм тарихи үткәнгә һәм үз кечкенә ватанының традицияләренә хөрмәт формалаштыру; – мәктәпкәчә һәм мәгариф оешмаларында, өстәмә белем бирү учреждениеләрендә, иҗтимагый берләшмәләрдә патриотик тәрбия сыйфатын күтәрү;

	<p>– ижтимагый оешмаларны (берләшмәләрне), мәгариф оешмаларын, хезмәт коллективларын патриотик тәрбияләүдә катнашуга жәлеп итү;</p> <p>– мәгълүмати-пропаганда эшчәнлегенә нәтижәлелеген арттыру, жирле массакуләм мәгълүмат чаралары потенциалын куллану, патриотик тәрбияне үстерүдә мәгълүмати-коммуникацион технологияләрне куллану;</p> <p>– районның инновацион үсешен тәмин итү өчен тәрбия технологияләренә эчтәлеген камилләштерү һәм педагогик һәм житәкче кадрларны әзерләү һәм квалификациясен күтәрү системасын үстерү;</p> <p>- гражданнырны хәрби хезмәткә әзерләү;</p> <p>- «Юнармия» Бөтенроссия хәрби-патриотик хәрәкәте штабының региональ бүлекчәсен үстерү</p>						
7-ярдәмчә программаны гамәлгә ашыру вакыты һәм этаплары	2024-2028 еллар						
7-ярдәмчә программаны финанслау күләме һәм чыганақлары	Финанслау чыганақлары	7-ярдәмчә программаны гамәлгә ашыру еллары					
		2024 (сум)	2025 (сум)	2026 (сум)	2027 (сум)	2028 (сум)	Барлығы (сум)
	Муниципаль бюджет	150 000	150 000	150 000	150 000	150 000	750 000
	Федераль бюджет	-	-	-	-	-	-
	Республика бюджеты	-	-	-	-	-	-
	Башка чыганақлар	-	-	-	-	-	-
Барлығы	150 000	150 000	150 000	150 000	150 000	750 000	
7-ярдәмчә программаны гамәлгә ашыруның көтелгән нәтижәләре һәм нәтижәлелек күрсәткечләре	<p>* 2024-2028 елларга акча күләме фаразлау характерында, тиешле финанс елына һәм план чорына бюджет турында Татарстан Республикасы Чүпрәле муниципаль районы Советы карары белән билгеләнә</p>						
	<p>- патриотик берләшмәләрдә булган балалар һәм яшьләр санын арттыру;</p> <p>- балаларны һәм яшьләрне патриотик юнәлештәгә чаралар белән жәлеп итүне арттыру;</p> <p>- патриотик клубларда (берләшмәләрдә) торучы балалар һәм яшьләр санын арттыру - хәрби комиссариат белән берлектә армиягә әзерлек узган яшьләр санын ел саен арттыру;</p> <p>- яшьләрнең рухи-әхлакый культурасы дәрәжәсен күтәрү;</p> <p>- гражданлык шәхесен күтәрү;</p> <p>- хәрби хезмәткә чакырылуға кадәргә яшьләрне әзерләү буенча районның гомуми белем бирү учреждениеләре арасында республика конкурсында катнашучылар санын арттыру (шул исәптән «Хезмәткә һәм оборонага әзер» Ачык Спартакиадасын үткәрү)</p>						

	- яшьләрне армиядә хезмәт итүгә эзерләү эшен камилләштерү
7-ярдәмче программаны гамәлгә ашыруны контрольдә тотуны оештыру системасы	Татарстан Республикасы Чүпрәле муниципаль районы Башкарма комитеты

1. 7-ярдәмче программаны гамәлгә ашыру өлкәсенә гомуми характеристикасы

Ярдәмче программа-7 гражданлык үзәңи, ватанпәрвәрлек, гражданлык жаваплылыгы, Россия тарихында горурылык хисе формалаштыруга, милләтара аралашу мәдәниятен тәрбияләүгә, гражданның, традицион Россия рухи-әхлакый кыйммәтләрен хөрмәт итүгә, балаларны һәм яшьләрне патриотик тәрбияләүгә юнәлтелгән ижтимагый инициативаларга ярдәм итүгә, шулай ук Россия тарихын фальсификацияләү омтылышларын кисәтүгә юнәлдерелгән.

7-ярдәмче программа чаралары яшьләрнең барлык категорияләрен социализацияләү өчен шартлар тудыруга һәм яшь буынның аерым яшь һәм социаль категорияләренә ярдәм чараларын гамәлгә ашыруга, яшьләр мохитенә экстремизм һәм терроризм идеяләренә үтеп керүен профилактикалауга, социологик тикшеренүләр үткәругә, Чүпрәле муниципаль районында яшьләр сәясәтен гамәлгә ашыруның нәтижәләлеген мониторинглау системасын камилләштерүгә юнәлдерелгән.

2015 елның октябрдә Россия Федерациясе Оборона Министры С.К. Шойгу инициативасы белән оештырылган «Юнармия» Бөтенроссия хәрби-патриотик хәрәкәте үсеп килүче буынны патриотик тәрбияләүнең, Татарстан Республикасы яшьләрен хәрби хезмәткә чакыруга кадәр эзерләүнең мөһим элементы булып тора. Хәрәкәтнең максаты - яшьләрне хәрби-патриотик тәрбияләү системасын камилләштерү, яшь буында Россия тарихы, аның геройлары, атаклы гражданның кызыксыну уяту. Хәрәкәт отрядлары, мөгариф оешмалары базасында секцияләр һәм түгәрәкләр эше алып барыла, анда яшь армиячеләр башлангыч хәрби эзерлек нигезләрен үзләштерәләр, лидерлык күнекмәләрен үстерәләр, фәнни-техник компетенцияләр алалар.

Чүпрәле муниципаль районында яшь армияче хәрәкәте 2016 елда оештырылды. Патриотик тәрбия оешмасы үз нәтижәләрен бирә һәм яшьләрнең күпчелек өлешен ижтимагый яшьләр һәм балалар оешмалары белән уртақ эшчәнлек ярдәмендә колачлый. Яшьләрне патриотик тәрбиягә жәлеп итүдә балалар һәм яшьләр оешмаларына грант ярдәме мөһим импульс булып тора.

Патриотик тәрбия бирү эшенә Чүпрәле муниципаль районының уку йортлары актив кушылды. Патриотик тәрбиядә музейлар жәлеп ителгән. Бүген Чүпрәле муниципаль районы мәктәпләрендә Бөек Ватан сугышы ветераннары, халкыбыз батырлыклары турында экспозицияләр бар. Мәктәп музейларында ветераннар, тыл хезмәтчәннәре белән очрашулар, хәрби дан көннәренә һәм истәлекле даталарга багышланган чаралар уза.

Бүгенге көндә Чүпрәле муниципаль районы хәрби часть белән хезмәттәшлек итә һәм социаль әһәмиятле чаралар актив гамәлгә ашырыла. Патриотизмны

формалаштыру системасының мөһим элементы булып яшьләр белән эшләнүнең төрле юнәлешләре, формалары һәм ысуллары тора: хәрби-спорт уеннары, Бөек Ватан сугышы һәм локаль сугышлар ветераннары белән очрашулар, строй жыры смотр-конкурслары, батырлык дәресләре, район һәм республика акцияләре «Призывник көне», ел саен үткәрелә торган «Зарница» хәрби-спорт уены.

Районның рухи яктан үсеш алган яшь буынын тәрбияләү системасында дәүләт символларын куллану зур әһәмияткә ия. Безнең районда спорт ярышлары, хәрби-патриотик чаралар уздыру дәүләт флагларын күтәрүдән һәм Россия Федерациясе һәм Татарстан Республикасы гимннарын башкарудан башлана. Дәүләт символикасы элементлары шулай ук чаралар уздыру урыннарын, мәгълүмати һәм презентацион Материалларны бизәүдә кулланыла.

Чүпрәле муниципаль районында патриотик тәрбия системасын яклау яшьләр арасында тискәре тенденцияләр үсешенә комачаулый. Яшьләр актив һәм иң хәрәкәтчән социаль категория булып тора, аның игътибарын жәлеп итү өчен даими рәвештә кызыклы эш формалары һәм ысуллары тәкъдим итәргә кирәк. Шуңа бәйле рәвештә хәрби-тактик уеннар һәм экстремаль спорт төрләре зур популярлык белән файдалана.

Гражданнарны патриотик тәрбияләүгә массакүләм мәгълүмат чараларын, «Интернет» мәгълүмати-телекоммуникацион челтәренә мөмкинлекләрен активрак жәлеп итү бурычы актуаль булып кала. Яшьләрдә Ватанга хезмәт итәргә эзерлек формалаштыру җитди һәм озак вакытлы эш таләп итә. Россия Федерациясе Кораллы көчләрен реформалау һәм армиядә хезмәт иткән яшьләр өчен социаль ташламалар һәм белем бирү-карьера преференцияләрен тәмин итү шулай ук яшьләрнең гражданлыкның эхлакый-этик аспектларын формалаштыруга уңай йогынты ясый алачак. Болар барысы да программалы ысуллар белән патриотик тәрбия проблемаларын хәл итүгә юнәлдерелгән эшне дәвам итү һәм гамәлләрне координацияләү кирәклеген күрсәтә.

2. 7-ярдәмче программаны гамәлгә ашыруның максатлары, бурычлары, сроклары һәм этаплары

7-ярдәмче программаның максаты: районда ижтимагый һәм икътисади тотрыклылыкны саклауны тәмин итүче патриотик тәрбия системасын үстерү, ныгыту һәм камилләштерү өчен шартлар тудыру, район балаларында һәм яшьләрендә югары патриотик аң, Ватанга тугрылык, конституцион бурычларны үтәүгә эзерлек формалаштыру.

Бу максатка ирешү өчен түбәндәге мәсьәләләрне хәл итәргә кирәк:

- яшьләрне рухи-эхлакый тәрбияләү, яшьләрнең гражданлык һәм патриотик үсүе, шәхеснең һәрьяклап үсеше өчен шартлар тудыру;

- жирле үзидарә органнарының патриотик юнәлештәге ижтимагый берләшмәләр һәм оешмалар, мәгариф системасы учреждениеләре, мәдәният, социаль яклау бүлеге учреждениеләре, массакүләм мәгълүмат чаралары, ижади оешмалар белән ведомствоара хезмәттәшлеген үстерү;

- балаларны һәм яшьләрне патриотик тәрбияләү өлкәсендәге эшчәнлекне гамәлгә ашыручы төрле ижтимагый оешмалар һәм берләшмәләр эшчәнлегенә ярдәм итү;

- гражданның аңында патриотик кыйммәтләр, карашлар һәм ышанулар, мәдәни һәм тарихи үткәнгә һәм үз кечкенә ватанының традицияләренә хөрмәт формалаштыру;

- мәктәпкәчә һәм мәгариф оешмаларында, өстәмә белем бирү учреждениеләрендә, ижтимагый берләшмәләрдә патриотик тәрбия сыйфатын күтәрү;

- ижтимагый оешмаларны (берләшмәләрне), мәгариф оешмаларын, хезмәт коллективларын патриотик тәрбияләүдә катнашуга җәлеп итү;

- мәгълүмати-пропаганда эшчәнлегенә нәтижәлелеген күтәрү, җирле массакүләм мәгълүмат чаралары потенциалыннан файдалану, патриотик тәрбияне үстерүдә мәгълүмати-коммуникация технологияләрен куллану;

- тәрбия технологияләренә эчтәлеген камилләштерү һәм районның инновацион үсешен тәмин итү өчен патриотик тәрбия өлкәсендәге педагогик һәм җитәкче кадрларны әзерләү һәм квалификациясен күтәрү системасын үстерү;

- гражданны хәрби хезмәткә әзерләү;

- «Юнармия» Бөтенроссия хәрби-патриотик хәрәкәте штабының региональ бүлекчәсен үстерү.

7-ярдәмче программаны гамәлгә ашыру вакыты 2024-2028 еллар.

2. 7-ярдәмче программаны гамәлгә ашыруның төп юнәлешләре

Программа чаралары комплексы районның барлык категорияләрендә патриотик тәрбия бирүне күз алдында тотат. Әмма ярдәмче программаның өстенлекле юнәлеше булып үсеп килүче яшь буынны - балаларны һәм яшьләрне патриотик тәрбияләү тора. Шулай ук вакытта төп басым мәгариф учреждениеләрендә мәктәпнең, гаиләнең һәм ижтимагый оешмаларның (берләшмәләрнең) уртак тәрбия эшчәнлегенә үзәкләрендә эшләүгә ясалат.

3. 7-ярдәмче программаны гамәлгә ашыру механизмы

7-ярдәмче программаны гамәлгә ашыру механизмы тәрбия процессына йогынтыны тәмин итү, массакүләм мәгълүмат чараларында патриотизмны пропагандалау, ижтимагый оешмаларны (берләшмәләрне) берләштерү, аларның эшчәнлеген координацияләү максатларында барлык дәрәжәдәгә дәүләт һәм муниципаль хакимият институтларының эш ысулларын камилләштерүгә нигезләнә.

Чүпрәле муниципаль районы Башкарма комитеты-7 ярдәмче программаның баш башкаручысы.

4. 7-ярдәмче программаны ресурс белән тәмин итү

7 ярдәмче программасы чаралары җирле бюджет, бюджеттан тыш чыганақлар һәм максатчан акчалар исәбенән гамәлгә ашырылат.

Подпрограмманы гамәлгә ашыру барышында аерым чараларны төгәлләүгә бәйле рәвештә чараларны финанслау күләме җирле бюджетның расланган чыгымнарын исәпкә алып төгәлләнергә һәм коррекцияләнергә мөмкин.

5. 7-ярдәмче программаны гамәлгә ашырудан көтелгән нәтижәләр

Үсеп килүче буында югары гомуми культураны, патриотик хисләрне һәм аңны Россиянең, республиканың, районның тарихи кыйммәтләре нигезендә формалаштырырга мөмкинлек бирә торган патриотик тәрбиянең бербөтен системасын булдыру:

- яшь буында Ватанга мөхәббәт тәрбияләү, үзенең гражданлык бурычын һәм конституцион бурычларын җаваплы аңлау;
- бала һәм яшүсмер шәхесенең әхлакый, интеллектуаль һәм физик формалашуы өчен уңай шартлар тудыру;
- яшь буынны патриотик һәм гражданлык тәрбиясендә гаиләләргә, иҗтимагый оешмаларга гамәли адреслы ярдәм күрсәтү;
- җәмгыятьтә идеологик каршылык дәрәжәсен киметү;
- Халыклар бердәмлеген һәм дуслыгын ныгыту;
- гражданның милли икътисадны үстерүдә, җәмгыятьтә социаль киренкелекне киметүдә кызыксынуын тәмин итү;
- гражданның яклауга әзерлегенә дөньяга караш куюларының чагылышы.

7-ярдәмче программаны гамәлгә ашыруның ахыргы нәтижәсе булып районда патриотизм һәм интернационализм үсешенә уңай динамикасы, аның нигезендә җәмгыятьтә рухи һәм мәдәни күтәрелеш өчен уңай шартлар тәмин итү, икътисади тотрыклылыкны ныгыту булырга тиеш.

